

בס"ד. שיחת יום שמחת תורה, ה'תשכ"ב.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה.

א. ידוע¹ שכל הענינים דראש השנה שהם באופן ד"בכסה"² באים בגילוי בשמע"צ ושמח"ת.

ומזה מובן שכשם שבנוגע לענין התקיעות שבראש השנה איתא בגמרא³ "כמה דפשיט . . טפי מעלי" — כן הוא גם בנוגע לענין השמחה דשמח"ת, שצריכה להיות וישנה הסברה פשוטה ביותר שעל ידה יכול האדם לפעול על עצמו רגש השמחה:

ידוע⁴ שכל עניני חודש תשרי הם ענינים כלליים על כל השנה, החל מראש השנה, שממנו נמשך קבלת עול על כל השנה, ועד לשמח"ת, שממנו נמשכת שמחה על כל השנה. ובפשטות — שעיי"ז ששמחים ביום זה בשמחת התורה, ממשיכים שמחה על כל השנה, וככל שתגדל השמחה בשמח"ת, תגדל גם המשכת השמחה על כל השנה.

וכיון שטבע בני אדם שעושים כל מיני ענינים וכל מיני השתדלויות כדי להיות בשמחה — הרי כדי להיות בשמחה במשך כל השנה, ישנה העצה לשמח בשמח"ת, על יסוד הבטחת התורה שהשמחה דשמח"ת נמשכת על כל השנה כולה.

וידיעה זו כשלעצמה צריכה לפעול להרבות בשמחה דשמח"ת, שעיי"ז תהי' ריבוי שמחה בכל השנה.

ב. ובפרטיות יותר:

השמחה דשמח"ת היא שמחה ששייכת לכל אחד, וכמדובר לעיל⁵ שפעולת השמחה ע"י הריקוד היא (לא ע"י הראש והלב, הבנה ורגש, אלא) ע"י הרגל דוקא, והרי רגל — יש לכל אחד. וכפי שנתבאר בשם

אוה"ת סוכות ע' א'תשנו. ברכה ע' א'תתסו.
סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרע"ח ע' רעה. תש"ב ע'
49. ועוד.

(5) שיחת ליל שמח"ת בתחלתה (לעיל ע')

91 ואילך).

(1) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

(2) תהלים פא, ד.

(3) ר"ה כו, סע"ב.

(4) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שעט.

כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶ שהריקוד דשמח"ת ענינו שיהודי נעשה ה"רגלים" של הספר תורה, והיינו, שיהודי מחליט מתוך קבלת עול — ענין הרגל — ומתוך שמחה רבה — ענין הריקוד — שבמשך כל השנה יעסוק בתורה.

וכשם שהעסק בתורה במשך כל השנה (שיהודי מקבל על עצמו בשעת הריקוד בשמח"ת) כולל גם את הפעולה על הזולת,

— כפי שמדייק כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷ בפירוש הלשון "לעסוק בתורה", דלכאורה, בנוגע לתורה שענינה חכמה ושכל, מתאים יותר הלשון "לימוד", ולא "עסק" — שלימוד התורה צריך להיות כמו בעל־עסק, שהנהגתו היא באופן שאינו ממתין עם סחורתו עד שיבוא אליו קונה שמבין בטיבה וערכה של הסחורה, ויבקש ממנו שימכור לו מעט סחורה, ואז יעשה לו "טובה" וימכור לו — לא זהו סדר ההנהגה של בעל־עסק; בעל־עסק מוציא את סחורתו על פתח החנות הסמוך לרחוב, באופן שכל העוברים ושבים יראו את הסחורה, ואינו מסתפק בכך, אלא מפרסם ומכריז לכל העוברים ושבים אודות טיבה וערכה של הסחורה, ולא עוד אלא שמחזר עם סחורתו בכתיהם של תושבי העיר, והולך גם לערים אחרות, כדי לפרסם טיב סחורתו ולשדל אנשים לקנותה.

ודוגמתו בהנמשל בנוגע לעסק התורה — שאין לישיב בד' אמותיו ולהמתין עד שיבוא אליו מישהו שיודע אודות יוקר התורה, ומעריך את גודל למדנותו, ולכן מבקש ממנו שילמד עמו תורה, ואז יעשה לו טובה וילמד עמו; הסדר צריך להיות להיפך — שעליו לחפש ולהשתדל בכל מיני השתדלויות לפרסם בכל מקום שנמצאים יהודים אודות הסחורה היקרה — "כי טוב סחרה מכל סחורה"⁸, ולהציע ולבקש מכל יהודי לקנות סחורה זו —

כמו כן בשמח"ת גופא, שאז העבודה היא בהשמחה וריקוד עם התורה, צריך להיות גם הענין ד"עסק" — שלא להסתפק בכך שהוא בעצמו שמח בשמחת התורה, אלא ליתן מהשמחה שלו ליהודים נוספים, שגם הם ישמחו וירקדו עם התורה.

וענין זה הוא מהתכונות והגדרים דענין השמחה גופא — כפי שרואים במוחש שכאשר האדם הוא בשמחה אזי מטבע הדברים רצונו

6 שיחת ליל שמח"ת תש"ד ס"ט (סה"ש תרצ"ג פ"ב ואילך (סה"מ תרצ"ג ע' תצו תש"ד ע' 36).

7 ואילך). וש"נ. (8) נוסח פיוט "שישו ושמחו".

8 ראה ד"ה הסכת ושמע ישראל דשמח"ת

שגם אנשים אחרים ישתתפו בהשמחה, ועי"ז תגדל שמחתו עוד יותר, שהרי שמחתו של איש יחיד אינה דומה לשמחה שרבים משתתפים בה, וככל שתגדל השתתפות הרבים, תגדל השמחה עוד יותר.

וע"פ האמור שכלל שתגדל השמחה בשמח"ת תגדל גם המשכת השמחה על כל השנה — יש להשתדל להרבות את השמחה דשמח"ת באופן שישתתפו בה עוד רבים מישראל, שע"י"ז תגדל השמחה דשמח"ת, ובמילא תגדל גם המשכת השמחה על כל השנה.

ג. ועוד ענין בזה:

דובר לעיל⁶ שבהשמחה וריקודים דשמח"ת יש ב' קצוות: מחד גיסא — מתבטאת השמחה בריקוד ברגלים, שמורה על ענין הקבלת עול, ומאידך גיסא — השמחה והריקודים הם באופן שמקיפים ומסבבים עם הס"ת את שולחן הקריאה, ולא עוד אלא שלפני הריקודים דהקפות אומרים פסוקי התורה, שזהו"ע הקשור עם לימוד והשגה דוקא.

וב' קצוות אלו הם גם בנוגע לעניננו — שהפעולה שהאדם פועל על עצמו להיות בשמחה היא בדרך קבלת עול, שזהו"ע הריקוד ברגלים דוקא, היינו, שאע"פ שאינו מרגיש את סיבת השמחה, ורקד הוא ברגליו בדרך קבלת עול; אמנם, עי"ז גופא שרוקד בדרך קבלת עול, הרי הוא מתקשר עם הקצה השני — שמתחיל גם להרגיש את סיבת ותוכן השמחה.

ובאופן כזה נעשית המשכת השמחה על כל השנה — שלא זו בלבד שנמשכת שמחה כשלעצמה ("מ'איז סתם אויפגעלייגט"), אלא שנמשכת גם סיבת ותוכן השמחה, היינו, שהשמחה חדרה ומלאה בהתוכן של תומ"צ, ונמשך גם בריבוי השפעה בגשמיות, כך שמרגישים שיש ממה להיות בשמחה.

* * *

ד. כל הנ"ל אודות גודל השמחה דשמח"ת, אינו בסתירה להקצה השני שצריך להיות בשמח"ת, ובפרט בשעות האחרונות דשמח"ת, בסמיכות למוצאי שמח"ת — תנועת הצמאון⁷:

ובהקדמה — שיהודי צריך להיות תמיד בתנועה של צמאון, כמאמר דוד המלך, בשם כאו"א מישראל, "כאיל תערוג על אפיקי מים

(9) בהבא לקמן — ראה גם ר"ד יום שמח"ת (לעיל ע' 112 ואילך).

כן נפשי תערוג אליך אלקים צמאה נפשי גו'¹⁰, "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ צי' ועיף בלי מים"¹¹,

והיינו, שכאשר יהודי מתבונן בכללות הענין דירידת הנשמה בגוף, אשר, בהיות הנשמה למעלה היתה עמידתה באהבה ויראה, כמ"ש¹² "חי ה' גו' אשר עמדתי לפניו גו'", משא"כ בירידתה למטה כו', ובפרט בזמן הגלות אשר "אותותינו לא ראינו גו'¹³ — הרי זה מעורר תשוקה גדולה וצמאון גדול להקב"ה.

ונוסף על כללות ענין הצמאון שצריך להיות וישנו תמיד, הנה בפרטיות יותר ישנם זמנים מיוחדים שבהם נרגש ביותר ענין הצמאון — כמו במוצאי יו"ט, כאשר יוצאים מהקדושה דיו"ט ועוברים למעמד ומצב שצריכים לעסוק בעובדין דחול כו'.

ה. ודוגמתו בעבודה דכל יום ויום — לאחרי התפלה:

בשעת התפלה, ובפרט בתפלת שמו"ע — עומד יהודי בתכלית הביטול והדביקות לאלקות. ולכן, לאחרי התפלה, שאז צריך לצאת ולעסוק בעניני העולם, הנה אף שהתעסקותו בעניני העולם היא מפני שזהו רצון העליון, הרי זה בכל זאת ירידה, ומצד זה מתעורר ברגש של תשוקה וגעגועים כו'.

וענין זה הוא גם בצדיקים הגדולים ביותר, שגם לאחרי התפלה הרי הם במעמד ומצב נעלה כו'¹⁴, לפי ערך גודל מעלת הדביקות שלהם בשעת התפלה, הרי המעמד ומצב שלהם לאחרי התפלה הו"ע של ירידה גדולה.

וכידוע דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁵ שרבינו הזקן מסר נפשו לנתק את עצמו ("אָפּרייסן זיך") מהדביקות ד"מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ"¹⁶, כדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות. ומזה מובן, שאפילו אצל אדמו"ר הזקן — שגדלה מעלתו ביותר, להיותו נשמה דאצילות¹⁷ (היינו, שבהיותו למטה היתה עמידתו בגלוי כמו למעלה בעולם האצילות), ויתירה מזה, נשמה חדשה¹⁸ — הי' חילוק בין מעמדו ומצבו בשעת

10) תהלים מב, ב"ג.	15) לקו"ד ח"א מה, א.
11) שם סג, ב.	16) תהלים עג, כה. וראה סהמ"צ להצ"צ
12) מלכים"א יז, א. ועוד (ראה לקו"ש	שרש מצות התפלה פ"מ (דרמ"צ קלח,
13) חכ"ה ע' 147 הערה 53. וש"נ).	סע"א). — נעתק ב"היום יום" יח כסלו.
14) תהלים עד, ט.	17) ראה סה"ש תש"ו ע' 6. וש"נ.
15) חסר איזה תיבות (המו"ל).	18) ראה שם ריש ע' 127. וש"נ.

דביקותו בתפלה, לגבי מעמדו ומצבו בשעה שהוצרך להתעסק בענינים גשמיים. ואדרבה: ככל שתגדל מעלת הדביקות בשעת התפלה, שאז נרגש יותר גילוי אור כו' — תגדל יותר הירידה שלאחרי התפלה באיך-ערוך, עד כדי כך, שיש צורך בענין של "מסירת נפש", מצד גודל הירידה באופן שבאיך-ערוך.

ואע"פ שצדיקים הגדולים גם בשעה שעוסקים בענינים גשמיים הרי הם בבחי' מרכבה לאלקות¹⁹, מ"מ, אין זה דומה למעמד ומצבם בשעת הדביקות בתפלה. וכמובן גם מהחידוש דמתן-תורה לגבי עבודת האבות ש"הן הן המרכבה"²⁰, שמזה מוכח שבקדושה גופא ישנם כו"כ מדריגות בעילוי אחר עילוי, וגם בחי' המרכבה אינה תכלית העילוי. ובמילא, אע"פ שגם בעת ההתעסקות בענינים הגשמיים עומדים במעמד ומצב נעלה ביותר, בבחי' מרכבה, מ"מ, אין זה מגיע למעלת הדביקות שבשעת התפלה, באופן שבאיך-ערוך. ומובן, שבמדריגות עליונות, האיך-ערוך שבין מדריגה אחת למדריגה שלמעלה ממנה, הוא גדול יותר מהאיך-ערוך שבין מדריגה אחת למדריגה שלמעלה ממנה, במדריגות תחתונות.

וכל זה — אפילו כאשר מדובר אודות עשיית טובה ליהודי, שאין זו סתם התעסקות בענינים גשמיים שאצל צדיקים הגדולים ה"ז באופן של מרכבה, אלא זהו ענין של מצוה — "ואהבת לרעך כמוך"²¹, שהיא כללות כל התורה כולה²², אשר, עי"ז נתמלא ונשלם הרצון העליון יותר מאשר עי"י הדביקות ד"מי לי בשמים גו". ואעפ"כ, הרי זה בכל זאת ענין של ירידה, כי, הן אמת שזהו קיום רצון העליון, אבל בשביל זה צריך לירד ממדריגתו היותר נעלית, ולעסוק בדבר גשמי, אשר, התעסקות זו צריכה להיות מתוך שימת-לב הראוי' ("צוטרָאָגן זיך") — לבחון ולהעריך את מצבו של הזולת ולמלא את מחסורו.

ועד"ז אצל כאו"א מישראל, שיציאתו לאחרי התפלה לעסוק בעניני העולם, עם היותה רצון העליון, הרי זו ירידה גדולה לגבי מעמדו ומצבו בשעת התפלה, שכן, אע"פ שבשעת התפלה אינו מגיע כלל וכלל לדרגתו של אדמו"ר הזקן אפילו לאחרי שניתק את עצמו מדביקותו כו', הרי המדובר הוא אודות כאו"א לפי ערכו ולפי ענינו, וכל יהודי בשעה שמתפלל, אם הוא רק מתבונן בתוכן פירוש המלות שבתפלה, עכ"פ

20) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

21) קדושים יט, יח.

22) ראה תניא פל"ב.

19) ראה תו"ח ס"פ ויחי. אוה"ת מקץ

(כרך ו) תתשב, ב. סה"מ תרפ"ח ס"ע כו

ואילך. ועוד.

בפשטות הענינים, הרי בשעת מעשה נמצא הוא במעמד ומצב אחר לגמרי, ובמילא, היציאה לעסוק בעניני העולם לאחר התפלה, מעוררת אצלו תנועה של צמאון.

ו. ואם הדברים אמורים בכל יום ויום לאחר התפלה — עאכ"ו שכן הוא בזמנים מיוחדים בשנה שבהם יוצאים מיו"ט לימות החול, ובפרט כשבאים מתקופת הימים טובים של חודש תשרי, שהם ענינים כלליים על כל השנה, ועומדים בשמח"ת, שהוא סיום כל המועדים, ומתקרבים למוצאי שמח"ת, שאז צריך להתחיל הענין ד"ויעקב הלך לדרכו"²³, הרי מובן שמעבר זה מעורר רגש של תשוקה וגעגועים, ותנועה של צמאון.

ז. אמנם, תנועת הצמאון בסיומו של שמח"ת, אינה בסתירה לגודל השמחה:

הן אמת שהיציאה מתקופת המועדים דחודש תשרי בסיומו של שמח"ת היא ענין של ירידה, אבל אעפ"כ, כיון שיודעים שזוהי הכוונה העליונה, היינו, שהתכלית של כל הגילויים שבתקופת המועדים היא שעיי"ז יתוסף חיות בעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" — אזי יוצאים לעבודה זו מתוך שמחה גדולה.

— בודאי ישנה תנועת הצמאון, להיותו צמא להגילויים כו', אבל, ביחד עם זה הרי הוא בשמחה גדולה, בידעו שהולך למלא ולהשלים את רצון העליון.

ולא זו בלבד שב' התנועות (הצמאון והשמחה) אינן בסתירה זו לזו, אלא אדרבה, שבאות יחדיו ומסייעות זו לזו, שכן, ככל שתגדל תנועת הצמאון, שזהו מצד הרגש היוקר דאלקות — הרי מצד זה גופא תגדל יותר השמחה מצד מילוי רצון העליון²⁴.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון החדש — "אנעים זמירות".]

* * *

להיות נרגש הצמאון, דאל"כ, אפשר שתהי' אצלו ירידה אמיתית שיהי' משוקע בהגשמיות ח"ו, ודוקא ע"י הרגש הצמאון נעשית הירידה באופן שעל ידה נשלם רצון העליון.

23) ויצא לב, ב. וראה סה"ש תרצ"ו ע' 43. וש"נ.
24) בזכרון אחדים: ועוד ענין בהשייכות דב' התנועות זל"ז — שבשעת הירידה צריך

ח. דובר כמ"פ²⁵ שכל הענינים דפנימיות התורה משתקפים גם בנגלה, ועד שיש ענינים בנגלה שהם מוקשים לגמרי, ובהכרח לבארם ע"פ חסידות. — ונבאר עתה ענין א', שיש לו שייכות גם לשמח"ת.

ובהקדם השיחה הידועה דכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²⁶, שלכאורה קשה מה שמה מרומם את שבט גד באמרו "וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון"²⁷ (ראה ליטול לו חלק בארץ סיחון ועוג שהיא ראשית כיבוש הארץ, כי ידע אשר שם בנחלתו חלקת שדה קבורת מחוקק והוא משה²⁸), דלכאורה, אין זה מדרך הענוה? — אלא, שענין זה הי' בשמח"ת, ומשה רבינו לקח אז קצת משקה (וכמובא במק"א²⁹ הלשון "שמח"ת שאדט ניט").

ולכאורה אינו מובן: הרי ענין זה אמרו משה ביום הסתלקותו, בשבעה באדר, ולא בשמח"ת? והביאור בזה³⁰ — שהשמחה דשמח"ת היא מצד "גמרה של תורה"³¹, ואם עתה בכל שנה שמחים בגמרה של תורה, עאכ"כ כשסיימו את התורה בפעם הראשונה, בשבעה באדר, שאז "ויכל משה לדבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל ויאמר אליהם שימו לבבכם לכל הדברים וגו'"³² [והיינו, שלאחר שנשלמו ארבעים שנה שבהם לימד משה תורה לישראל, הי' יכול לדרוש מהם "שימו לבבכם" — כמוכן מדרשת חז"ל³³ בביאור הכתובים "ואולך אתכם במדבר ארבעים שנה"³⁴, "ולא נתן ה' לכם לב וגו'"³⁵, "ש"מ לא קאי איניש אדעתי דרבי' עד ארבעין שנין"], ונמצא, שהי' אז אותו ענין של שמח"ת. וע"פ הקדמה זו בביאור השייכות לשמח"ת בדברי כ"ק אדנ"ע הנ"ל, נמצא, שגם הענין דלקמן שייך לשמח"ת.

ט. בהמשך להפסוק "שימו לבבכם לכל הדברים וגו'" — נאמר³⁶ "כי לא דבר ריק הוא מכם גו' ובדבר הזה תאריכו ימים גו'". וצריך להבין: כיון שבתחלה נאמר "שימו לבבכם לכל הדברים", לשון רבים — איך מתאים המשך הכתוב "כי לא דבר ריק הוא מכם גו' ובדבר הזה תאריכו ימים", "דבר", לשון יחיד?

(31) טור ורמ"א או"ח סתרס"ט.

(32) האזינו לב, מה-מו.

(33) ע"ז ה, ריש ע"ב.

(34) תבוא כט, ד.

(35) שם, ג.

(36) האזינו שם, מז.

(25) ראה גם לעיל ע' 79. וש"נ.

(26) סה"ש תורת שלום ע' 2.

(27) ברכה לג, כא — בקריאת היום.

(28) פרש"י עה"פ.

(29) ראה סה"ש שם ע' 53 ואילך. ועוד.

(30) ראה בסה"ש שם ע' 2 הערה 9.

והביאור בזה — ע"פ דרשת חז"ל³⁷ שדרשו על הפסוק "כי לא דבר ריק הוא מכם", "ואם הוא ריק, מכם הוא, למה, שאין אתם יגיעים בתורה", ולכן נאמר "דבר" בלשון יחיד, להורות שלא רק בכללות התורה, אלא אפילו בדבר אחד, "אם הוא ריק, מכם הוא", היינו, שהחסרון הוא בהאדם הלומד שאינו מתייגע כדבעי.

ועד"ז בנוגע להמשך הפסוק "ובדבר הזה תאריכו ימים גו'" — כדאיתא בגמרא³⁸ "הי' מהלך במבואות המטונפות לא יקרא ק"ש, ולא עוד אלא שאם הי' קורא ובא, פוסק .. ואם פסק מה שכתוב .. עליו הכתוב אומר ובדבר הזה תאריכו ימים". והיינו, ש"בדבר הזה", לשון יחיד, קאי על המהלך במבואות המטונפות ופוסק מק"ש.

י. וענין זה תמוה לגמרי ואינו מובן כלל:

(א) היכן מרומז בפסוק זה הפסק מק"ש בעת ההליכה במבואות המטונפות?!

והקושיא היא בשתיים: (א) מהמשך הפסוקים משמע שמדובר אודות לימוד התורה — "שימו לבבכם לכל הדברים .. כל דברי התורה הזאת" — ולא אודות קריאת שמע. (ב) ועיקר: לא אודות שלילה והפסק מלימוד התורה (או ק"ש), אלא אודות החיוב דלימוד התורה?!

(ב) מהו גודל הענין דהפוסק מק"ש בלכתו במבואות המטונפות, עד כדי כך, ש"שכרו" ש"עליו הכתוב אומר ובדבר הזה תאריכו ימים", שאריכות ימים היינו שמוסיפים יותר ממה שנקצב לו³⁹, וכל זה למה — בגלל שהפסיק מק"ש בלכתו במבואות המטונפות?!

ובכן, ענין זה הוא מהענינים בנגלה דתורה שיכולים לבארם רק ע"פ פנימיות התורה, כדלקמן.

יא. וביאור הענין:

הפסוק "כי לא דבר ריק הוא גו' ובדבר הזה תאריכו ימים" בא בהמשך לפסוק "שימו לבבכם לכל הדברים .. כל דברי התורה הזאת", שקאי — בפשטות — על לימוד התורה, שחיובה בכל מקום ובכל זמן, כמ"ש⁴⁰ "ודברת בם (בדברי תורה⁴¹) בשבתך בביתך ובלכתך בדרך וגו'", "והגית בו יומם ולילה"⁴².

40) ואתחנן ו, ז.

41) פרש"י יומא יט, ב.

42) יהושע א, ח.

37) ירושלמי פאה פ"א ה"א. וש"נ.

38) ברכות כד, ב.

39) ראה יבמות נ, א ובמפרשים שם.

וענין זה הוא מצד הבלייגבול דתורה, כמדובר לעיל⁴⁵ שתורה היא בחי' שעשועים עצמיים של הקב"ה, ועד כדי כך, שאפילו עשרה המאמרות שבהם נברא העולם⁴³ נחשבים "מילי הדיוטא"⁴⁴ לגבי התורה, ומצד גודל מעלת התורה שהיא בלי גבול, לא שייך בה הגבלות, ולכן חיובה הוא בכל זמן ובכל מקום.

אמנם, ישנו כלל בתורה ש"כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותי"⁴⁵, שזהו מצד ענין ההתכללות שבתורה, כמ"ש⁴⁶ "מימינו אש דת למו", שהו"ע התכללות חסד וגבורה יחדיו⁴⁷, אשר, גם ענין זה הוא מצד הבלי גבול שבתורה, היינו, שמצד העדר ההגבלה יכולה להיות התכללות שני הפכים.

ומזה מובן, שביחד עם זה שהחיוב דלימוד התורה ("ודברת במ") הוא בכל זמן ומכל מקום, הנה מצד העדר ההגבלה שבתורה שמצד זה נעשה התכללות הפכים, יש גם מציאות כזו ששם צ"ל השלילה ד"ודברת במ" — מבואות המטונפות, ששם אסור לדבר דברי תורה (ויתירה מזה, גם הרהור אסור)⁴⁸. ואין זה הגבלה ח"ו בתורה, אלא אדרבה, מצד הבלי גבול שבתורה ישנו התכללות ב' הפכים, שהחיוב דלימוד התורה הוא בכל זמן ובכל מקום, וביחד עם זה, יש ציווי בתורה גופא שאסור ללמוד תורה במקומות המטונפים.

יב. וענין זה מרומז בתיבת "ובדבר (הזה)", לשון יחיד:

דיבור — ענינו הסברה והתחלקות לפרטי פרטים, שזהו"ע של ריבוי. ומזה מובן ש"דבר", לשון יחיד, מורה על שלילת הדיבור, אבל, לא שלילת הדיבור מכל וכל (שאו אין זה ענין הדיבור כלל, ואילו "דבר" ענינו דיבור, אלא שבדיבור גופא הרי זה לשון יחיד), כי אם, שלילה כזו שבהיותו באמצע הדיבור הרי הוא מפסיק מדיבורו.

היכן מצינו שמותר וצריך להפסיק באמצע הדיבור בתורה? — הרי זה רק במי שלומד תורה בלכתו בדרך ובא למבואות המטונפות, שאז צריך להפסיק מהדיבור בתורה.

וכיון שבפסוק נאמר "ובדבר הזה" — שקאי על ההפסק באמצע הדיבור בתורה במבואות המטונפות — תאריכו ימים", נמצינו למדים

(46) ברכה לג, ב.

(47) ראה לקו"ת מטות פו, ג. ובכ"מ.

(48) ראה ברכות שם. טוש"ע ואדה"ז

או"ח רספ"ה.

(43) אבות רפ"ה.

(44) זח"ג קמט, ב. וראה לקו"ת ר"פ

אחרי.

(45) חולין קט, סע"ב.

ש"אם הי' קורא ובא (במבואות המטונפות), פוסק .. ואם פסק מה שכרו .. עליו הכתוב אומר ובדבר הזה תאריכו ימים".

יג. וביאור השייכות לקריאת שמע, אף שפשטות הכתוב קאי על לימוד התורה:

ק"ש ות"ת — שייכים זל"ז, כמובן מפירוש הפסוק "ודברת במ", שבפשטות קאי על ק"ש, ואעפ"כ דרשו חז"ל שקאי בדברי תורה, וכשם שכל ה"שבעים פנים בתורה"⁴⁹ שייכים זל"ז⁵⁰, כמו כן שייכים ב' הפירושים ב"ודברת במ" — כיון שק"ש ותורה שייכים זל"ז.

וככל הענינים, מרומז גם ענין זה בנגלה דתורה — כדאיתא בירושלמי⁵¹ "כגון אנו (רשב"י וחבריו) שעוסקים בתלמוד תורה (באופן ש"תורתם אומנתם"⁵²) אפילו לק"ש אין אנו מפסיקין", ופריך, "ולא מודה רשב"י שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב", ומשני, "טעמי' דרשב"י זה שינון וזה שינון (מצות ק"ש שינון ודיבור הוא), ואין מבטל שינון מפני שינון". וא"כ, מפורש להדיא שק"ש ות"ת ענינם אחד.

אמנם, ענין זה שייך רק אצל מי שהנהגתו היא באופן שתורתו אומנתו, כדאיתא בגמרא⁵³ "ר"ש בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וכו', תורה מה תהא עלי', אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים, שנאמר⁵⁴ ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'" — הנהגה כזו שבה רואים במוחש שכל העולם מיוחד עם אלקות, שזהו התוכן דק"ש, "דאמליכת' למעלה ולמטה ולד' רוחות"⁵⁵, ביטול העולמות לאלקות, והיינו, שהענין דאחדות הוי' מאיר לא רק בשעת ק"ש, אלא גם בעבודתם במשך כל היום בלימוד התורה מאיר הענין דאחדות הוי' כמו בשעת ק"ש. וזהו שק"ש ות"ת ענינם אחד.

משא"כ שאר בני"י שאינם שייכים לאופן ההנהגה ד"תורתו אומנתו", כדברי הגמרא⁵⁶ "הרבה עשו .. כרשב"י ולא עלתה בידן" — אצלם מאיר הענין דאחדות הוי' רק בשעת ק"ש, משא"כ במשך כל היום, שלכן צריך להיות אצלם הסדר ד"הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁵⁷.

יד. והנה, הפסוק "שימו לבבכם גו' ובדבר הזה תאריכו ימים",

53) ברכות לה, ב.

54) ישעי' סא, ה.

55) ברכות יג, ב.

49) במדב"ר פי"ג, טז. ובכ"מ.

50) ראה לקר"ש ח"ג ע' 782. ועוד.

51) ברכות ושבת פ"א סוף ה"ב.

52) שבת יא, א.

אמרו משה רבינו קודם הסתלקותו, בסוף ארבעים שנה, שאז הי' כבר הענין ד"קאי אדעת' דרביי", והיינו, שגם אצלם נעשה המעמד ומצב ד"תורתם אומנתם" כמו אצל משה רבינו:

משה רבינו — היתה "תורתו אומנתו", שהרי כל ענינו הוא ש"קיבל תורה מסיני ומסרה"⁵⁶ לכל בניי, ולכן היו כל דיבוריו ואמירותיו ענין של תורה, שלכן, גם כאשר אמר "מאין לי בשר"⁵⁷, הרי זה נעשה פסוק בתורה, כיון שכל ענינו הו"ע התורה, וכן כל ההשפעות שהשפיע לכל בניי גם בענינים גשמיים היו ע"י התורה — ע"ד הענין ד"מלאכתן נעשית ע"י אחרים", שזהו פירוש מארז"ל⁵⁸ שלאחרי שנסתלקו הבאר וענני הכבוד במיתת מרים ואהרן, "חזרו שניהם בזכות משה", היינו, שלא הוצרך לעשות פעולה מיוחדת כדי להמשיך את הבאר וענני הכבוד, אלא המשכתם היתה בדרך ממילא, ע"י התורה.

וענין זה פעל משה אצל בניי שבדורו לאחר ארבעים שנה שאז נעשה אצלם הענין ד"קאי אדעת' דרביי" — שגם הם יהיו במעמד ומצב ש"תורתם אומנתם".

אמנם, ענין זה נפעל רק בדורו של משה, דור דעה⁵⁹, עליהם אמרו חז"ל⁶⁰ "לא ניתנה תורה כו' אלא לאוכלי המן" — דכיון שמשה רבינו השפיע להם מן ע"י התורה (כשם שכל השפעותיו של משה היו ע"י התורה), לכן הי' יכול להיות הענין ד"קאי אדעת' דרביי", שיהיו במעמד ומצב ד"תורתם אומנתם"; משא"כ בדור שלאח"ז, לאחר הסתלקות משה — לא הי' יכול להיות הענין ד"תורתו אומנתו" אלא אצל יחידי סגולה בלבד, וכאמור, "הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן".

ונמצא, שמה שהי' עד עתה הענין דתורה — נעשה בדור שלאח"ז הענין דק"ש, כאמור, שמי שאין תורתו אומנתו מאיר אצלו הענין דאחדות הוי' בשעת ק"ש בלבד.

טו. ועל זה בא הלימוד ממ"ש "ובדבר הזה גוי", שלפעמים צריך להיות הפסק באמצע הדיבור — דיבור דתלמוד תורה במי שתורתו אומנתו, או דיבור דקריאת שמע אצל רוב בניי שאין תורתם אומנתם: מי שתורתו אומנתו, כרשב"י וחבריו — צריך להפסיק "לעשות

59) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדבר"ר פי"ט, ג.

וש"נ.

60) מכילתא ר"פ בשלח. שם טז, ד.

56) אבות רפ"א.

57) בהעלותך יא, יג.

58) תענית ט, א.

סוכה ולעשות לולב", והיינו, שאע"פ שלומד תורה באופן דתורתו אומנתו, ומאיר אצלו אלקות בגילוי, מ"מ, צריך להפסיק בשביל קיום המצוות בדברים גשמיים, שענינם לברר הניצוצות שבדברים הגשמיים שבהם מקיימים את המצוות — ע"ד האמור לעיל (ס"ה) שאדמו"ר הזקן מסר נפשו לנתק את עצמו מהדביקות ד"מי לי בשמים גו" כדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות.

אמנם, ענין זה שעשיית המצוות בדברים גשמיים נחשבת ל"הפסק" — אינו אלא אצל אלה שהם בדרגת רשב"י וחבריו, שמצד מעלת דביקותם באלקות, נחשב אצלם קיום המצוות בדברים גשמיים לענין של הפסק,

משא"כ בדרגות שלמטה מזה — עשיית המצוות בדברים גשמיים אינה נחשבת לענין של הפסק, שהרי זהו ענין של מצוה, ואף שהמצוה קשורה עם דבר גשמי, מ"מ, לפי ערך הדביקות שלהם בשעת ק"ש (שאינה בדרגא נעלית כ"כ), אין זה נחשב הפסק;

ומה נחשב אצלם הפסק? — "מבואות המטונפות":

ידוע שעיקר מציאותו של כל נברא היא החיות שבו, ולכן, כאשר מסתלקת החיות ונשאר גוף הנברא לבדו, אזי נעשה דבר סרוח ומטונף כו'⁶¹.

וזהו ענין "מבואות המטונפות" — שהחיות האלקי שבהם הוא בהעלם לגמרי, ובכחי' גלות כו'.

ובמקום כזה — "אם הי' קורא ובא, פוסק .. עליו הכתוב אומר ובדבר הזה תאריכו ימים".

טז. וההסברה בזה — דלכאורה אינו מובן מהו הטעם שבמבואות המטונפות צריך להפסיק מק"ש, הרי הענין דק"ש הוא אחדות הוי', "ה' אחד"⁶², ש"אין עוד מלבדו"⁶³, והרי גם במבואות המטונפות "אין עוד מלבדו", כיון ששום דבר אינו מעלים לגבי מהותו ועצמותו ית', וכמדובר לעיל⁶⁴ שהצמצום אינו כפשוטו כו', וא"כ, כשמדובר אודות הענין ד"הוי' אחד" (ק"ש) — מה נוגע אם המקום הוא באופן כזה או באופן אחר? בשלמא כאשר מדובר אודות כל המצוות שהם מוגבלים בזמן

61) ראה גם המשך תע"ר ב"ח א"ס ע רג. (64) שיחת ליל שמח"ת הערה 54 (לעיל

ע' 102).

62) ואתחנן ו, ד.

63) שם ד, לה.

ומקום, כמו מצות הקרבנות¹⁴; אבל בנוגע לק"ש שכל ענינה הוא אחדות הוי' — איך שייך לומר שאין כבודו של מלך במבואות המטונפות, הרי "אין עוד מלבדו"?!:

אמנם, כן הוא ציווי הקב"ה, שבמבואות המטונפות צריך להפסיק מק"ש. — ישנו אמנם הציווי לייחדו, שציווי זה הוא מהשש מצוות שחיוכם תמידי (כדאיאת בהקדמת החינוך), אבל ביחד עם זה, כשבאים במבואות המטונפות צריך להפסיק (לא רק מתורה, אלא גם) מק"ש. וכאמור, אין זה הגבלה ח"ו בענין האחדות, אלא זהו ענין התכללות הפכים שמצד אמיתית ענין הבלי גבול⁶⁵.

וזהו הטעם ש"שכרו .. עליו הכתוב אומר ובדבר הזה תאריכו ימים" — כי, דוקא עי"ז שמפסיקים מק"ש נעשית ההתקשרות עם אמיתית הבלי גבול, ובמילא נעשה גם הענין דאריכות ימים, שמוסיפים חיים על חייו, יותר ממה שנקצב לו מצד סדר השתלשלות כו'.

יז. וענין זה — "ובדבר הזה תאריכו ימים" — שייך במיוחד לשמח"ת:

היציאה משמח"ת (סיום כל המועדים דחודש תשרי) לסדר העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו"²³ — היא ע"ד הענין שמפסיקים מק"ש.

ואע"פ שזהו"ע של הפסק מק"ש, וישנו הצמאון והגעגועים להגילויים דהימים טובים, "כאיל תערוג גו", "מ"מ, צריכים להיות בשמחה, כיון שיודעים שדוקא עי"ז נשלם רצון העליון.

ועי"ז "תאריכו ימים" — שלא זו בלבד שנותנים ריבוי ימים, אלא עוד זאת, שכל יום הוא ארוך⁶⁶, היינו, שביום זה גופא יוכל לפעול בריבוי גדול — פעולה שדורשת כמה ימים — בכל הקשור לעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו".

* * *

יח. עפ"ז יש לבאר גם בנוגע לקריאת היום דשמח"ת, שנוסף לכך שקורין כל פרשת ברכה, קורין גם התחלת פרשת בראשית, ובזה גופא — לא רק הפרשה דיום ראשון, אלא גם הפרשיות דכל ששת ימי בראשית, וגם פרשת "ויכולו".

66) ראה תו"מ — רשימת היומן ס"ע שסו ואילך. וש"נ.

65) חסר קצת (המו"ל).

ולכאורה אינו מובן:

מצד הטעם שאומרים ב"רשות לחתן בראשית", "מתכיפין התחלה להשלמה", מספיקה קריאת הפרשה דיום ראשון, ולמה קורין גם המשך הפרשה עד "ויכולו"?

זאת ועוד: בשלמא בפרשה דיום ראשון מדובר אודות בריאת שמים וארץ וכל צבאם ("את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותיהם"⁶⁷) כפי שהיתה ב"יום אחד"⁶⁸, "שהי' הקב"ה יחיד בעולמו"⁶⁹; אבל למה קורין גם הפרשה דיום שני, שבו נברא הרקיע המבדיל בין מים עליונים למים תחתונים, שזהו"ע של העלם והסתר שנותן מקום לטעות שענין הטוב הוא רק למעלה, ואילו למטה יכול להיות גם רע; ולא עוד אלא שבו ביום נברא גם הגיהנם⁷⁰, שזהו העונש על עשיית הרע — דלכאורה מה שייך ענין זה להקריאה דשמח"ת?!

ונקודת הענין — שכאשר נמצאים עדיין בשמח"ת, צריכים כבר להבהיר ולהבטיח את המעמד ומצב שלאחרי שמח"ת, כאשר יוצאים לעולם, שלכן קורין בתורה אודות כל פרטי הענינים שנבראו בששת ימי בראשית.

יט. והענין בזה:

הקריאה דשמח"ת היא — "וזאת הברכה אשר ברך משה גו' את בני ישראל" עד "לעיני כל ישראל":

משה — הוא המנהיג הראשון של בני, ש"עומד בין ה' ובניכם"⁷¹, לקשר את בני עם הקב"ה, ועליו נאמר⁷² "טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל", היינו, שנותן לו ענינים כאלו שמצד עצמו אינו יכול להגיע אליהם, ונתינה זו אינה באופן שצריכים לחפש ולהתייגע על זה, אלא באופן גלוי — "לעיני כל ישראל".

ובזה נכללת גם מעלתו של משה שנתבארה בשבח האחרון שנאמר עליו בתורה: "לכל האותות והמופתים וגו'", שזהו הכח לשנות את סדר העולם, באופן שמתבטלת מציאות העולם, "ס'איז ניטאָ קיין וועלט", וגילוי אלקות מלא את כל הארץ — הנה גם כח זה ניתן בגלוי לכל בני, "לעיני כל ישראל".

71) ואתחנן ה, ה. וראה סה"ש תורת שלום ע' 158.

72) משלי כב, ט. וראה נדרים לח, א.

67) פרש"י בראשית א, יד.

68) שם א, ה.

69) פרש"י עה"פ (מב"ר פ"ג, ח).

70) ב"ר פ"ד, ו.

ובהמשך לזה באה הקריאה דבראשית — שמשה רבינו מספר לבנ"י אודות סדר בריאת העולם:

לכל לראש — "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור"⁷³, היינו, שהעולם הוא כולו אור, שהרי הקב"ה הוא עצם הטוב⁷⁴, ו"מפי עליון לא תצא הרעות"⁷⁵, כיון שזהו היפך הענין ד"אין עוד מלבדו"⁶³.

וכאשר רואים בעולם ענין של העלם והסתר, כמו ההעלם וההסתר של הרקיע המבדיל בין מים עליונים למים תחתונים (כנ"ל סי"ח) — צריך לידע שאין זה פנימיות ואמיתית העולם, אלא רק ענין חיצוני, והכוונה בזה אינה אלא כדי שיהודי יעבוד עבודתו לגלות את האור והטוב גם במים תחתונים, כך, שיהי' ניכר בגלוי שהבריאה כולה היא באופן ד"טוב מאד"⁷⁶, שבזה מרומז גם הפיכת היצה"ר⁷⁷, וסוכ"ס באים למעמד ומצב ד"ויכולו השמים והארץ גו"⁷⁸, שהבריאה כולה נמצאת במעמד ומצב של כליון ותשוקה לאלקות.

ומובן, שלאחרי שיהודי שומע קריאת היום דשמח"ת, שאז יודע מלכתחילה שבודאי יצליח למלא ולהשלים עבודתו לגלות אלקות בעולם — אזי יציאתו לעבודה בעולם לאחרי שמח"ת, "ויעקב הלך לדרכו", היא מתוך זריזות, שמחה וטוב לבב.

כ. וזוהי ההוראה מקריאת היום דשמח"ת:

יש להמשיך ולחבר את "הברכה אשר ברך משה גו' לעיני כל ישראל" עם "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", שגם בעיני העולם יהי' ניכר ונרגש כחו של יהודי לשנות את העולם שיהי' חדור ומלא באלקות.

וענין זה מתחיל בעבודתו הפרטית של כל אחד מישראל, שצריך לחבר את הרוחניות עם הגשמיות ולעשות מגשמיות רוחניות, היינו, שלא מספיקה העבודה הרוחנית שבשעת התפלה ולימוד התורה, אלא גם כאשר עוסק בעיני העולם, במסחר וכיו"ב, צריך להיות ניכר שזהו "סוחר" שהתפלל ולמד שיעור בתורה.

וכל זה צריך להיות באופן של "וזאת הברכה", "לעיני כל ישראל",

76 בראשית א, לא.

77 ראה ב"ר פ"ט, ז.

78 שם ב, א.

73 בראשית א, ג.

74 ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334

(בהערה ד"ה מספרי הח"ן).

75 איכה ג, לח.

היינו, שאין להסתפק בעבודתו בד' אמות שלו, מבלי שיהודים נוספים ידעו מזה, אלא צריך להראות זאת "לעיני כל ישראל" ולפעול עליהם שגם אצלם יהי' כן, וזכות הרבים מסייעתו, שע"ז יתוסף אצלו כמה פעמים ככה, וכמארוז⁷⁹ "עשר בשביל שתתעשר", וע"ד מאמר אדמו"ר הזקן⁸⁰ בפירוש הכתובי⁸¹ "שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב", שע"י ההשפעה ל"שש מאות אלף רגלי העם", ניתוסף אצל משה רבינו בהשגת אלקות כו'.

וכאמור לעיל, שכללות ההוראה מקריאת היום היא — שצריכה להיות ה"הנחה" שהעולם מצד עצמו הוא מלא אור, ואם יש העלם והסתר כו', הרי זה רק כדי שיהודי יבטל את ההעלם והסתר ויגלה את האור, ועי"ז יפעל חיים מוארים ("א ליכטיקער לעבן") הן עבורו והן עבור הזולת, ובלשון הכתוב⁸²: "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'", ועד ש"הלכו גוים לאורך"⁸³, במהרה בימינו, בעגלא דידן.

* * *

כא. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ביום השמיני עצרת תהי' לכם.

* * *

כב. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש ("לכתחילה אריבער"), ואח"כ אמר:]

ידוע⁸⁴ שהנהגתו של אדמו"ר מהר"ש היתה "א בעל-שם'סקע הנהגה" (הנהגה שלמעלה מהטבע), ולא רק לאחרי שקיבל את הנשיאות, אלא גם לפני קבלת הנשיאות, כאשר הי' נוסע בשליחותו של אביו הצמח-צדק, היתה אצלו "א בעל-שם'סקע הנהגה", ועאכו"כ לאחרי קבלת הנשיאות.

והנהגה זו נמשכת גם לאחרי הסתלקותו, שהרי קדושה לא זזה ממקומה⁸⁵, ואדרבה, לאחרי ההסתלקות ניתוסף עוד יותר בהנהגה זו, כמובן מהמבואר בתניא⁸⁶ בפירוש מאמר הזהר⁸⁷ "צדיקא דאתפטר

(84) ראה סה"ש תרצ"ו ע' 141. תש"ב ע'

.87 ועוד.

(85) ראה ע"ח ש"ד פ"ג. של"ד פ"ג.

של"ה פ"א.

(86) אגה"ק סז"ך וביאורו.

(87) ח"ג עא, ב.

(79) שבת קיט, א. וש"נ.

(80) ראה תו"א בראשית א, ב. ובכ"מ.

(81) בהעלותך יא, כא.

(82) ישעי' ב, ה.

(83) שם ס, ג.

אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיוהי", "שגם בזה העולם המעשה .. אשתכח יתיר", כיון שנשמתו אינה מוגבלת בהגבלות הגוף.

אמנם, ביחד עם זה שהנהגתו של אדמו"ר מהר"ש היתה "א בעל-שם"סקע הנהגה", יש גם חילוק עיקרי בין הנהגתו של הבעש"ט להנהגתו של אדמו"ר מהר"ש:

אורח חייו של הבעש"ט הי' באופן של דחקות ועניות (ועד"ז בנוגע להרב המגיד ותלמידיו אחריו כו'), ואילו הנהגתו של אדמו"ר מהר"ש היתה בקו הפכי — באופן של רחבות ועשירות ביותר, כסף וזהב כו', כמו נשיא ומלך⁸⁸.

והנהגה זו היתה אצלו עוד לפני הנשיאות — כידוע הסיפור⁸⁹ אודות א' שהתעסק והצלח מאד בסלילת דרכים ברחבי רוסיא (לאחרי שזכה ב"מכרז" מטעם המלוכה), והי' לו קשר ושייכות עם הצמח-צדק (אם כתוצאה מזה שהצ"צ נתן לו עצה וברכה, או באופן אחר), ופעם הביא להצ"צ עגלת חורף ("שליטען") מפוארת ומהודרת בכל מיני הידור, כדרך העשירים המופלגים, ואמר לו הצ"צ: אני — אין לי צורך בכך (כי הנהגתו של הצ"צ היתה באופן שהי' מופשט מעניני העולם), אבל אם רצונך, תנה לבני ר' שמואל (אדמו"ר מהר"ש)...

ומובן, שהנהגתו של אדמו"ר מהר"ש באופן של רחבות ועשירות — לא זו בלבד שהיתה ע"פ שו"ע,

— דכשם שישנו הענין ד"עושר שמור לבעליו גו"⁹⁰ באופן בלת-רצוי, כמו כן ישנו ענין העושר באופן הרצוי, וכמ"ש⁹¹ "יברכך גו", בממון⁹², והיינו, שמנצלים את העושר לקדושה, כמו ה"זהב וכסף ונחושת גו' אבני שוהם גו"⁹³, כל הי"ג (ט"ו)⁹⁴ דברים שהביאו בנ"י לצורך עשיית המשכן, שעיי"ז נעשה הענין ד"ושכנתי בתוכם"⁹⁵ —

אלא עוד זאת, שהיתה חלק מכללות הנהגה שלו באופן של "בעל-שם"סקע הנהגה".

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א⁹⁶):

88) ראה סה"ש תרפ"ט ע' 38 הערה 13.
 89) וראה גם תו"מ חכ"ד ע' 49. וש"נ.
 90) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' רפה. וש"נ.
 91) ראה לקו"ש חכ"א ע' 153. וש"נ.
 92) קהלת ה, יב. וראה פסחים קיט, א.
 93) שם, ח.
 94) יש לציין שבמהלך ההתוועדות הי'
 95) ראה ספרי ופרש"י עה"פ.
 96) תרומה כה, ג"ז.

ובכן: על יסוד הנהגתו של אדמו"ר מהר"ש שהיתה "בעל-שם'סקע הנהגה", שעל ידה פעל כל מה שרצה לפעול, גם בענינים השייכים להנהגת המלוכה, אם בדרכי נועם, או (כאשר לא היתה ברירה) גם בדברים קשים כו',

— אע"פ שישנו גם הפתגם שאמר פעם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁷:
"אין בעה"ב'שקייט מישט מען זיך ניט" —

צריך לפעול ענין הברכה ("ווינטשן זיך") אשר "לכל בני ישראל יהי" אור במושבותם"⁹⁸, בכל מקומות מושבותיהם בכל המדינות שבעולם, ובמיוחד בנוגע לבנ"י שנמצאים מאחורי מסך הברזל, שיהי' להם לא רק די מחסורם אשר יחסר להם, אלא גם באופן של הרחבה.

ובפרט לאחרי שכבר היתה ההתחלה בתורה — ככל הענינים שהתחלתם מתורה — שישנו מאמר חסידות של אדמו"ר הזקן שזה-עתה יצא לחירות משם, וכבר חזרוהו ברבים⁹⁹, במעמד עשרה מישראל, ש"אכל כי עשרה שכיתנא שריא"¹⁰⁰ — הרי מובן שכאשר נפעל ענין של חירות בתורה, נפעל ענין של חירות גם אצל לומדי התורה וכל בנ"י הנמצאים שם, כך, שבמשך העתיד הכי קרוב יהי' אור במושבותם, בקרוב — לפי המושגים שלנו — ממש.

* * *

כג. ישנו מאמר של אדמו"ר האמצעי ד"ה להבין ענין לקיחת אנשי חיל כו'¹⁰¹, שנאמר בתקופה שבה לקחו ילדי ישראל לצבא, שנקראו בשם "קאנטאגניסטן", ותוכנו ונקודתו, שאע"פ שמצד שינוי המצב נעשה גרעון בקיום התומ"צ, שהרי אינם יכולים לקיים תומ"צ כדבעי, מ"מ, מעט תומ"צ שמקיימים חביב וגורם נח"ר למעלה יותר מקיום התומ"צ כפי שהי' לפני שנלקחו לחיל¹⁰².

והנה, על יסוד מארז"ל "כל דאסר לן רחמנא שרי לן כוותי" (כנ"ל סי"א), מובן, שכשם שישנו נח"ר באופן הנ"ל, כך יכול להיות וישנו גם

במאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שצב ואילך), שאמרו כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ההתועדות בסעודת יום שני דחג הסוכות השתא.

100) סנהדרין לט, א.

101) נדפס במאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' רסג ואילך. וש"נ. וראה גם תומ"ח ח"א ט"ע 135 ואילך. וש"נ.

102) ראה גם לקמן הערה 149.

כ"ק אדמו"ר שליט"א במעמד ומצב של התגלות, התפשטות והתרחבות כו', וגם לקח הרבה משקה (המו"ז).

97) ראה סה"ש תש"ח ע' 187. וראה גם

אג"ק ח"ז ע' רג. תו"מ ח"ד ע' 242.

98) ע"פ לשון הכתוב — בא יו"ד, כג.

99) כנראה הכוונה לד"ה יסובכנהו יבוננהו

גו' דשנת תקס"ו (נדפס בקונטרס בפ"ע (ואח"כ

נח"ר מעבודתם של בני" במעמד ומצב של הרחבה, ולא רק הרחבה ברוחניות, אלא גם הרחבה בגשמיות.

ולהעיר שכן הוא גם בענין השכל, שסברא אחת יכולה להביא מסקנות הפוכות¹⁰³, כפי שמצינו בנוגע להמבול, שמצד הסברא שבגללה הביא הקב"ה את המבול ("כל יצר מחשבות לבו רק רע"¹⁰⁴), הנה מצד סברא זו גופא ("כי יצר לב האדם רע מנעוריו"¹⁰⁵) נשבע הקב"ה שלא יביא מבול לעולם¹⁰⁶ — שבועה דייקא, כמבואר בחסידות¹⁰⁷ שזהו"ע שלמעלה מהשכל, ונמשך ופועל גם על השכל.

וכיון שהנח"ר מעבודתם של אלה שנלקחו לאנשי חיל למשך עשרות שנים היתה כבר — הרי בודאי הגיע הזמן שתהי' הנח"ר מעבודתם של בני" גם במדינה ההיא באופן של הרחבה.

ובפשטות — שיוכלו לקיים תומ"צ בריש גלי, ובאופן שיהי' אור במושבותם, אור רוחני ואור גשמי, ו"בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו ובבנותינו"¹⁰⁸, באופן דמטתו שלימה¹⁰⁹, לא רק בשעת ההולדה, אלא גם לאחר שישגדלו ויהיו סמוכים על שולחן עצמם, כיון שחינכו אותם לתורה לחופה ולמעשים טובים, כרצונו של הקב"ה, בטוב הנראה והנגלה.

* * *

כד. דובר לעיל (בהמאמר¹¹⁰) בענין "וישמחו בכך כל ישראל כו'", "בך" דייקא, שפירושו בתוך עצמותך ומהותך, שענין זה שייך לישראל דוקא, מצד גודל מעלתם שקשורים בעצמותו ומהותו ית'.

ויש לקשר זה עם המבואר בהמאמר של אדמו"ר הזקן¹¹¹ בביאור הפסוק¹¹² "יצרנהו כאישון עינו", ש"אישון עינו" קאי על בני", שנקראו בבת עינו של הקב"ה, כמאמר רז"ל¹¹³ "כל הנוגע בהם כאילו נוגע בבת עינו של הקב"ה"¹⁰².

ובהמשך לזה מבואר שם מ"ש¹¹⁴ "השקיפה ממעון קדשך מן השמים גו'", ש"השקפה זאת .. באה ע"י ישראל דוקא שנק' אישון עינו".

103 (ראה תו"א וירא טו, ב. לקו"ת אמור	109 (ויק"ר פל"ו, ה. ועוד. וראה פסחים
לט, א. שה"ש מז, ד. ובכ"מ.	נו, א.
104 (בראשית ו, ה.	110 (ע' 114 ואילך.
105 (נח ח, כא.	111 (ד"ה יסובבנהו יבוננהו גו' שבהערה
106 (ראה פרש"י עה"פ.	99.
107 (ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פג, ב	112 (האזינו לב, יו"ד.
ואילך. ובכ"מ.	113 (שמו"ר רפי"ג.
108 (בא יו"ד, ט.	114 (תבוא כו, טו.

ובנוגע לענייננו:

כיון שנמצאים כאן עשרה מישראל, וכו"כ עשירות מישראל — בכחם לפעול ובודאי פועלים הענין ד"השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל",

— שבזה מודגש גם הפיכת הענינים הבלתי-רצויים לטובה, כמארז"ל¹¹⁵ "כל השקפה שבמקרא לרעה חוץ מהשקיפה ממעון קדשך .. שהופך כו" (כמדובר לעיל¹¹⁶) —

כולל ובמיוחד בנוגע לאחינו בני הנתונים במיצר ובשבי, מאחורי מסך הברזל — שיתפכו כל הענינים הבלתי-רצויים,

ולכל לראש — שבעגלא דידן יצאו מהמיצר והשבי למעמד ומצב של בני חורין כפשוטו, ועד למרחב העצמי, ובאופן שיומשך ממרחב העצמי בכל עניניהם הגשמיים למטה מעשרה טפחים, להתברך בכל פרטי הענינים שנתפרשו בדברי חז"ל¹¹⁷ על הפסוק: בבנים ובנות וכו' וכו'.

וכאמור, למרות הפתגם שאין מתערבים בבעלותו של הקב"ה ("מ'מישט זיך ניט אין בעה'ב'שקייט") — צריכים לפעול שיהי אצלם ענין החירות בגשמיות וברוחניות באופן גלוי לעיני בשר ממש, ועד להגאולה דכלל ישראל, גאולה האמיתית והשלימה.

* * *

כה. מובא בחסידות¹¹⁸ פירוש הבעש"ט על הפסוק¹¹⁹ "צמאה לך נפשי וגו' כן בקודש חזיתך גו'" (שאמר דוד המלך בשם כאו"א מישראל) — "הלואי בקודש חזיתך", הלואי שיהי גודל הצמאון והתשוקה כו' כאשר נמצאים בקודש.

ועד"ז בנדו"ד — שיהי אצלנו גודל הצמאון והתשוקה כמו שיש אצלם בכל עת ובכל שעה...

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן בעצמו הניגון "צמאה לך נפשי", וכל הקהל ניגנו אחריו, בבה אחר בבה.

אח"כ צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "הושיעה את עמך".

115) הובא בפרש"י וירא יח, טז. וראה
 116) תו"ש עה"פ (אות קעה).
 117) ראה כתר שם טוב בהוספות סס"ד.
 118) שיחת ליל שמחת ס"כ (לעיל ע' וש"נ).
 119) תהלים סג, ב"ג.
 (109).

לאחרי הניגונים עמד כ"ק אדמו"ר שליט"א מלוא קומתו, ואמר בהתרגשות רבה⁹⁶:

כו. כאשר מסרו לכ"ק מו"ח אדמו"ר "פדיון", אמר¹²⁰, שכיון שישנו "מנין", יש לזה תוקף של פס"ד ב"ד של מטה, שלהם מסר הקב"ה את כל הענינים¹²¹, כמ"ש¹²² "אשר תקראו אתם", "אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין, אתם אפילו מוטעין"¹²³, וע"פ הפס"ד שלהם נקבעת ומשתנית המציאות בעולם, כמארז"ל¹²⁴ על הפסוק¹²⁵ "לא-ל גומר עלי", וגם ב"ד של מעלה צריך להסכים על זה, וכיון שכן, צריכים להתקיים כל הענינים שביקשו אודותם בהפ"נ.
(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

וכיון שגם עתה ישנו כאן "מנין", ולא רק מנין אחד, אלא ריבוי מנינים — צריכים לפסוק שיקויים מ"ש "השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל", שבזה נכלל גם ש"אפילו דברים של קללה נהפכין להם לברכה"¹²⁶,

והיינו, שאע"פ שגם ענין של היפך הטוב, כיון ש"מפי עליון לא תצא הרעות", עכצ"ל שאין זה רע אמיתי, אלא יש בו טוב פנימי — הרי בחיצוניות ובגלוי הוא היפך הטוב, ולכן צריכים להפכו לטוב הנראה והנגלה, כולל גם הפיכת כל הסברות והטעמים והנימוקים כו' והנח"ר מהטוב פנימי שיש במיצר הגלות,

וכאשר בני פוסקים שצריך להיות "השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל" — צריך הקב"ה כביכול לציית לפס"ד זה, כפי שפסק בתורה שהבעלות על כל הענינים נמסרה לב"ד של מטה דוקא.

ולכל לראש — לא לשכוח על היהודים שנמצאים במיצר ובשב"י מאחורי מסך הברזל, שתיכף ומיד, עוד קודם ביאת משיח ("ניט ווארטנדיק אויף משיח'ן"), יצאו מן המיצר אל המרחב, מחשכה לאורה, ויוכלו לקיים תומ"צ בתוקף ובגלוי, והיינו, שתהי' אצלם גאולה פרטית, ועל ידה — תבוא גם הגאולה הכללית.

* * *

(123) ר"ה כה, א.
(124) ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. וש"נ.
(125) תהלים נו, ג.
(126) מדרש — הובא בתו"ש שם.

(120) ראה סה"ש תש"ד ע' 2. וראה גם תו"מ חכ"ד ס"ע 13 ואילך.
(121) ראה שמו"ר פט"ו, ב. דב"ר פ"ב, יד.
(122) אמור כג, ב"ד.

כז. עד כאן דובר אודות אחינו בני"י שנמצאים מאחורי מסך הברזל, שיקויים אצלם הענין ד"השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל", שיתהפך הענין דהיפך הברכה גם בחיצוניות, ויוכלו לקיים תומ"צ כו'.

וע"י ביטול הענין דהיפך הברכה והפיכתו לברכה במדינת רוסיא, יתפשט הדבר גם במדינות הסמוכות אלי' ונגררות עמה, שהרי הדין הוא שכאשר בטל העיקר, אזי בטל גם הטפל.

ולא עוד אלא שע"י יתוסף הרחבה וריבוי בכללות העבודה דקיום התומ"צ גם אצל כל בני"י שנמצאים בשאר המקומות שבהם אין העלמות והסתרים על עניני תומ"צ, ועד להתגלות המרחב העצמי בגאולה הכללית דכלל ישראל.

וענין זה (שע"י ביטול ההעלם וההסתור מאחורי מסך הברזל יתוסף הרחבה וריבוי כו' ועד למרחב העצמי דהגאולה) הוא בדוגמת מה שמצינו בכללות ענין התורה (שהרי כל עניני בני"י נמשכים מהתורה), שמצות מילה היתה הכנה למתן-תורה.

כח. ובהקדמה:

גם קודם מ"ת הי' הענין דלימוד התורה, כמארו"ל¹²⁷ אברהם זקן ויושב בישיבה הי', וכן יצחק ויעקב, ולא רק בארץ ישראל, אלא גם בירידתם למצרים נאמר¹²⁸ "ואת יהודה שלח גו' להורות לפניו", "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה"¹²⁹.

ועד שמצינו במדרש¹³⁰ בנוגע לאברהם אבינו ש"זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה", ומזה מובן, שלימוד התורה הי' בודאי לאשורו ולבוריו ולעמקו כו'.

אמנם, מצד אמיתית הענין דלימוד התורה, נדרש, שתהי' הפעולה גם בהאדם הלומד, שגופו הגשמי ועניניו הגשמיים יהיו כלים לאלקות, היינו, שהרוחניות תהי' ניכרת בהגשמיות, ועד שיתגלה בהגשמיות ש"אין עוד מלבדו".

אבל קודם מ"ת — הרי אע"פ ש"האבות הן הן המרכבה"²⁰, הנה מצד גסות וחומריות העולם, לא חדרה בעולם המשכת האלקות שנמשכה ע"י עבודת האבות, ולא עוד אלא שאפילו הענינים הגשמיים של האבות

129) פרש"י עה"פ.

130) ב"ר פס"א, א.

127) יומא כח, ב.

128) ויגש מו, כח.

לא היו באופן שהאור האלקי חדר והאיר בהם, כי גילוי האור האלקי הי' בדרך מעביר בלבד, ולא חדר בהגשם, שנשאר כמקודם (אף שבודאי פעל בו במקצת¹³¹, כי, קשה לומר שלא פעל בו מאומה, שהרי סוכ"ס נמשך בו גילוי אלקות, בדרך מעביר עכ"פ).

וזהו החידוש דמ"ת — שע"י קיום המצוות בדברים גשמיים ייעשו הדברים הגשמיים תשמישי קדושה ומצוה¹³², וכמודגש בעשיית המשכן, עליו נאמר⁹⁵ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", שהכסף והזהב וכל שאר י"ג (ט"ו) הדברים שמהם נעשה המשכן, נעשו כלי להשראת אלקות.

וההכנה למ"ת היתה ע"י מצות מילה — שהיתה בדוגמת המצוות שלאחרי מ"ת, שלכן אמר אברהם לאליעזר "שים נא ירך תחת ירכי"¹³³, כדי שתהי' השבועה בנקיטת חפץ¹³⁴ — שענינה הוא "בריתי בבשרכם"¹³⁵, שעל ידה נמשכה קדושה בבשר הגוף הגשמי, ודוקא למטה מטבורו, וזו היתה התחלת העבודה לעשות מגשמיות רוחניות לאחרי מ"ת.

כט. וכזה גופא, הנה מצות מילה היא ההכנה לעיקר החידוש בהמשכת אלקות למטה דוקא שנעשה במ"ת דלוחות אחרונות, ביוהכ"פ: מ"ת דלוחות ראשונות הי' מלמעלה, כמ"ש¹³⁶ "וירד הוי' על הר סיני", מבלי שיהי' לבנ"י חלק בדבר; ואילו מ"ת דלוחות אחרונות הי' לאחרי וע"י הקדמת עבודת המטה — כדברי משה בשם כל בני": "ועתה יגדל נא כח אד"¹³⁷ — שזהו כללות ענין עבודת התשובה של בני", שע"י פעלו הענין ד"סלחתי כדברך"¹³⁸, והיינו, שהענין ד"סלחתי" הוא "כדברך", שנעשה ע"י "דברך" — בקשת הסליחה של בני", שזהו כללות הענין דאתעדל"ע שבא ע"י אתעדל"ת דוקא.

וזהו גם כללות החילוק שבין ניסן לתשרי — עבודת הצדיקים ועבודת בעלי תשובה¹³⁹:

עבודת הצדיקים היא מבלי העלמות והסתרים — שאינם תופסים מקום אצלם, והיינו, שנרגש אצל האדם שכל עניני העולם "לא נבראו

(131) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 79 הערה 21.

(132) ראה לקו"ש חט"ז ע' 213 הערה 16.

(133) יתרו יט, כ.

(134) שלח יד, יז.

(135) שם, כ.

(136) ראה גם תו"מ ח"ל ס"ע 256 ואילך.

וש"נ.

(137) חיי שרה כד, ב.

(138) פרש"י עה"פ.

(139) לך לך יז, יג.

אלא לשמשני, ואני לא נבראתי אלא לשמש את קוניי"140, וכיון שכן, הרי לא יתכן שיהי' דבר בעולם שימנע אותו מלשמש את קונו.

ואילו עבודת בעלי תשובה — הרי היא לאחרי שהי' מעמד ומצב שמצד ה"רוח שטות"141 נעשה אצלם תפיסת-מקום לעולם (והיינו, שגם כאשר מתפלל ולומד כו', הנה בצאתו לעולם לעסוק במנהג דרך ארץ, יש לעולם תפיסת-מקום אצלו), והתפיסת-מקום היא עד כדי כך שיתכן שסוכ"ס תכריע מציאות העולם גם בניגוד לרצון הבורא ח"ו,

[ההתחלה היא אמנם מסטי' מדרך הישר כחוט השערה בלבד, אבל כתוצאה מזה, הנה במשך הזמן יכול האדם למצוא את עצמו בעומק היער, כידוע המשל בזה"142. ויסוד הדברים הוא — מאמר רז"ל"143 "יצר הרע בתחילה דומה לחוט של בוכיא ולבסוף דומה כעבותות העגלה, שנאמר"144 הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה"],

ולאחרי שחטא ופגם ועבר את הדרך — צריך להתייגע ולהשתדל בכח עצמו לשוב בתשובה, בחרטה על העבר וקבלה על להבא.

ומשום זה הנה דוקא עבודת בעלי תשובה מגעת למעלה יותר, כמארז"ל"145 "מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו".

וזהו גם העילוי דחודש תשרי (עבודת הבע"ת) לגבי חודש ניסן (עבודת הצדיקים). ויש לומר, שכיון שבחודש תשרי מאיר גילוי נעלה יותר — שאז ישנו הענין ד"דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב"146, לכן הרי זה נמשך למטה מטה ביותר, לפעול גם על אלו שנמצאים בדרגא נמוכה (ועד שירדו מדרגת אדם לדרגת בהמה"147), שישוכו בתשובה כו'.

ל. ובזה ניתוסף עוד יותר ע"י ביטול ההעלם וההסתור כו' (לא רק מצד נפש הבהמית והגוף וכללות העולם, אלא גם ובעיקר) מצד גזירת המלכות, שאין מניחים לבנ"י למול את בניהם, לשמור שבת, וכיו"ב

(143) סוכה נב, א.

(144) ישעי' ה, יח.

(145) ברכות לז, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

(146) ישעי' נה, ו. וראה ר"ה יח, א. וש"נ.

(147) ראה סה"מ תש"ב ע' 15. וראה גם

ספר הערכים חב"ד (כרך א) ערך אדם ס"ד (ע' קמ). וש"נ.

(140) משנה וברייתא סוף קידושין (ע"פ הגירסא בש"ס כת"י (אוסף כתבי היד של תלמוד הבבלי — ירושלים תשכ"ד). וכ"ה במלאכת שלמה למשניות קידושין שם. ועוד).

(141) סוטה ג, א.

(142) ראה סה"מ תרצ"ב ע' קעה. וראה

גם אנ"ק ח"ז ריש ע' ריט. ח"י ריש ע' קכד.

לקו"ש ח"א ע' 226. ת"רמ ח"א ס"ע 134.

ח"יד ע' 286.

בנוגע לשאר עניני התומ"צ, שזהו כללות המעמד ומצב אצל אחינו בני שנמצאים במיצר ובשבי' מאחורי מסך הברזל.

וענין זה נעשה ע"י עבודת בני הנמצאים שם — על יסוד פסק התורה ש"אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים"¹⁴⁸, שלכן, גם בהיותם שם במיצר ובשבי' משתדלים הם לקיים תומ"צ מתוך מסירת-נפש¹⁴⁹, ו"מן המיצר" צועקים להקב"ה בקול גדול... וכמבואר בקונטרס ומעין¹⁵⁰ גודל העילוי של צעקה בקול גדול דוקא, שמעוררת את העצמות כו'.

וכיון ש"רוח אמשך רוח ואיתי רוח"¹⁵¹ — הנה עי"ז ממשיכים את הברכה בקול גדול, כלשון ההפטרה דשמע"צ: "ויעמוד ויברך את כל קהל ישראל קול גדול"¹⁵²,

ולכל לראש — שיתבטל אצלם המעמד ומצב דמיצר ושבי', ויוכלו לקיים תומ"צ מתוך הרחבה.

וענין זה מהוה הכנה להמשכת וגילוי המרחב העצמי — ששם "לא יגורך רע"¹⁵³ — לכל בני, גם לאלו שנמצאים מלכתחילה במעמד ומצב של מרחב, שגם אצלם יתוסף הרחבה בכללות עבודתם בקיום התומ"צ "כמאן דבעי למיעבד"¹⁵⁴, בתמימות ובשלימות, ומתוך שמחה וטוב לבב — "וישמחו בך כל ישראל", כפי שנמשך משמח"ת על כל השנה כולה, שתהי' שנה תמימה ושלימה, ועד לשלימות השמחה בגאולה האמיתית והשלימה בביהמ"ק השלישי, למטה מעשרה טפחים.

* * *

בתכלית הקטנות, כמשל הילד והנער שאין בו דעת עדיין כלל, ולאח"ז בחג הסוכות שמע"צ ושמח"ת "נמשכים שעשועים הגדולים עד"מ התגלות שמחת האב כשמשתעשע ומשחק עם בנו הילד כו", וזהו"ע "סוכבנהו גו' יצרנו כאישון עינו", "לפי שמדבקו לתינוק ומקרבו .. עד שנעשה יקר וחביב כבבת עינו ממש כו'".

(150) מאמר יא פ"א-ב.

(151) זח"ב קסב, רע"ב.

(152) מלכים-א ח, נה.

(153) תהלים ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג,

סע"ג. וש"נ.

(154) ראה כתובות סז, רע"א.

(148) פסחים פה, ב. וש"נ.

(149) בא' השיחות שבהם נזכר ע"ד יהודי רוסיא, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שיש בהם המעלה ד"נער ישראל ואוהבהו" (הושע יא, א), כמבואר במאמר רבינו הזקן (ד"ה יסוכבנהו שבערה 99 — ע' 9 ואילך. מאמרי אדה"ו תקס"ו ע' שצח ואילך) "עד"מ הנער והילד קטן שאין בו דעת ושכל עדיין שיוכל אביו לקבל עונג ושעשועים מטיב שכלו ודעתו .. מפני הילדות אין לאב בו אלא שעשועים בשחוק שמשחק עמו .. והנמשל יובן למעלה בכללות נש"י שנק' ילד שעשועים בבחי' טגנות המוחין ברה"ו ויהי"פ כשמפילין את עצמם בעשי"ת בוודידי אשמנו כו' .. ואז הם

לא. דובר לעיל ע"ד ביטול ההעלם וההסתר במדינת רוסיה, שענין זה פועל בכל שאר המדינות שבעולם, בדוגמת הפעולה דמצות מילה שהיתה הכנה להמשכת הקדושה בעולם ע"י מ"ת. והנה, מצות מילה ע"י אברהם אבינו, היהודי הראשון, קשורה גם עם הכריתת ברית על ירושת הארץ¹⁵⁵,

— כמ"ש "ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריוך את כל ארץ כנען"¹⁵⁶, "לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת"¹⁵⁷, לא רק ארץ שבעה עממין, אלא גם ארץ קיני קניזי וקדמוני ש"עתידים להיות ירושה לעתיד"¹⁵⁸, ובאופן ש"אמירתו של הקב"ה כאילו היא עשויה"¹⁵⁸, וכיון שמלך מלכי המלכים הקב"ה, בורא העולם ומנהיגו, נותן זאת לבני, הרי בודאי שאוה"ע אינם יכולים לעכב כו' —

כי, תוכנה של מצוה מילה הוא לעשות מגשמות רוחניות, שהאבר הגשמי נעשה חפצא דקדושה (כנ"ל סכ"ח), וזהו גם תוכן ענינה של ארץ ישראל, שהארץ הלזו הגשמית נעשית "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹⁵⁹, שלכן צריכים בני" להתנהג בה באופן של קדושה, כפי רצון הקב"ה, לא רק בר"ה ועשיית, אלא גם בכל השנה כולה, וכמודגש גם בכך שנקראת בשם "ארץ הקודש", וגם כפי אומות-העולם נקראת "האלי-לאנד", שלא מצינו דוגמתו בכל שאר הארצות, כמו ארצות-הברית וברית-המועצות.

וכן הוא גם בנוגע לביטול ההעלם וההסתר במדינת רוסיה, שבהמשך לזה באים לארץ ישראל, כפי שנמצא כאן יהודי¹⁶⁰ שזכה לצאת ממדינת רוסיה, מאחורי מסך הברזל, ועלה לארץ ישראל, והתיישב בכפר חב"ד.

ויה"ר שיהי' זה באופן של פתיחת וסלילת דרך עבור כל אחינו בני שנמצאים במדינת רוסיה — שיזכו גם הם לצאת מן המיצר אל המרחב, ולילך בדרך סלולה העולה בית אל, לעלות ולהתיישב ב"ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה".

ובענין זה יש תפקיד מיוחד לכפר חב"ד — שגם תושביו באו ממדינת רוסיה — להראות לכל אלו שיבואו מן המיצר, כיצד צריך להיות סדר ודרך החיים ע"פ התורה בפועל ממש, בשמחה ובטוב לבב,

(155) ראה לקר"ש חל"ה ע' 45 ואילך. (158) פרש"י עה"פ. וש"נ. (159) עקב יא, יב.

(156) לך לך יז, ח. (160) הכוונה להרה"ח ר' דובער חן (המז"ל). (157) שם טו, יח.

ולעזור ולסייע להם מתוך קירוב הלבבות, הן בנוגע לענינים רוחניים והן בנוגע לענינים גשמיים.

לב. ובהמשך לזה יש לעורר גם בנוגע לכפר חב"ד עצמו — שהרי אין לשכוח על עצמו, "מבשרך לא תתעלם"¹⁶¹ — שיש להוסיף בקירוב הלבבות בין איש לרעהו,

וכיון שענין השלום הוא "כלי מחזיק ברכה לישראל"¹⁶², הרי ע"י ההוספה בקירוב הלבבות, יתוסף בברכותיו של הקב"ה בכל המצטרך, הן בענינים רוחניים, כולל ובמיוחד בנוגע להפצת המעיינות חוצה, והן בנוגע לענינים גשמיים, פרנסה גשמית בהרחבה, ובאופן שינצלו את ההרחבה בפרנסה גשמית כדי להוסיף בכל עניני תורה ומצוותי'.

וכמו"כ יש לעורר בנוגע להמוסדות שבכפר חב"ד — להבטיח בדרכי נועם ובדרכי שלום, אבל בתוקף המתאים, שיתנהגו ע"פ רצון וכוונת המייסד, רבינו נשיאנו, ובאופן שיוכל להביע "יישר-כח" כאשר יאמרו לו "ראו גידולים שגידלנו".

וכל האמור לעיל תלוי בכל אחד מתושבי כפר חב"ד, חברי וועד כפר חב"ד, וראש הוועד, שכל אחד יעשה כל התלוי בו שתהי' ההנהגה באופן שתשביע את רצון רבינו נשיאנו, ועי"ז יתברכו כל תושבי כפר חב"ד, אנשים ונשים, הקטנים עם הגדולים, בכל המצטרך להם בגשמיות וברוחניות.

ומכפר חב"ד יומשך ויתפשט באופן ד"ופרצת" בכל ארץ ישראל, שעתידיה שתתפשט בכל הארצות¹⁶³ — לכבוש את כל ארץ ישראל, ולפעול שיראו בגילוי שהיא "ארץ הקודש", ע"י ההנהגה המתאימה ע"פ רצונו של הקב"ה, כולל גם הענין דקירוב הלבבות בין איש לרעהו, שע"ז פועלים קיום היעוד "והשבתי חי' רעה מן הארץ"¹⁶⁴, וכל הברכות האמורות בפרשה, באופן של הרחבה, "נחלה בלי מצרים"¹⁶⁵.

* * *

לג. נהוג בשמח"ת לומר ענין בנגלה דתורה, בתור השתתפות ב"כינוס תורה". ולכן, ידובר עתה אודות ענין הכתרת הקב"ה למלך בראש השנה, כדלקמן.

שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג. ועוד.

161) ישעי' נח, ז.

164) בחוקותי כו, ו.

162) עוקצין בסופה.

165) שבת קיח, סע"א.

163) ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ'

ולהעיר, שזהו גם מעניינא דיומא דשמחת תורה — כי, ע"י התורה נעשה בישראל ענין המלכות, ע"ד ובדוגמת מלכותו של הקב"ה [נוסף לכך שכיון ש"בנים אתם לה' אלקיכם"¹⁶⁶, הרי "כל ישראל בני מלכים הם"¹⁶⁷, בבחינת "מלך בן מלך"], כמארז"ל¹⁶⁸ "מאן מלכי רבנן", ועי"ז נעשה אצלם הכח ד"אמר מלכא עקר טורא"¹⁶⁹, בכל הקשור לעבודתם בעולם לאחרי שמח"ת, בבוא הזמן ד"יעקב הלך לדרכו"²³.

לד. ענינו של ראש השנה הוא שבו מכתירים את הקב"ה למלך — שהרי "מצות היום בשופר"¹⁷⁰, וענינו של השופר הוא כמארז"ל¹⁷¹ "אמר הקב"ה .. אמרו לפני בראש השנה מלכיות .. כדי שתמליכוני עליכם .. ובמה בשופר", וכמ"ש בנוסח התפלה: "מלוך על העולם כולו בכבודך", וחותמים: "מלך על כל הארץ", והיינו, שזהו דין בנגלה דתורה שבר"ה צריך להכתיר את הקב"ה למלך.

וצריך להבין¹⁷²:

סדר ההנהגה במלכותו של הקב"ה צריך להיות בהתאם לציווי התורה בנוגע לסדר ההנהגה דמלך בשר ודם, שהרי "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל"¹⁷³, ודרשו חז"ל¹⁷⁴ "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות".

והנה, בנוגע לענין המלוכה פוסק הרמב"ם¹⁷⁵ ש"מאחר שמושחין המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם, שהמלכות ירושה .. הניח בן קטן משמרין לו המלוכה עד שיהגידל .. והוא שיהי' הבן ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה .. ואין מושחין מלך בן מלך", והיינו, שלאחרי שנמשח והוכתר למלך, אזי בדרך ממילא נמשך ענין המלוכה על כל הזמן שלאח"ז, ללא צורך בפעולה נוספת.

ועפ"ז צריך להבין מהו הענין שבכל ראש השנה צריכים לחזור ולתקוע בשופר כדי להכתיר את הקב"ה ל"מלך על כל הארץ" — הרי גם בלאה"כ צריכה להיות נמשכת מלכותו של הקב"ה בדרך ממילא מצד ההכתרה הקודמת, בשנים ובדורות שלפנ"ז [ועד"ז בנוגע לכל איש פרטי

(166) פ' ראה יד, א.	(171) שם טז, א. לד, ב.
(167) שבת סז, א. וש"נ.	(172) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש ס"כ
(168) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב	(לעיל ע' 68 ואילך).
(ברע"מ).	(173) תהלים קמו, יט.
(169) ראה ב"ב ג, ב.	(174) שמור" פ"ל, ט.
(170) ר"ה כו, ב. כז, א.	(175) הלי' מלכים פ"א ה"ז-יב.

מישראל, שכאשר נעשה בר-מצוה אזי מקבל עליו מלכותו של הקב"ה, ושוב אין צורך בפעולה נוספת, ובמכ"ש וק"ו מהא שאין מושחין מלך בן מלך, ועאכ"כ בנוגע למלך זה עצמו שאין מושחין אותו שני פעמים? ואין לתרץ שענין ההכתרה בכל ר"ה הוא ע"ד הדין ש"אם היתה שם מחלוקת או מלחמה מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת"¹⁷⁶, ועד"ז בנדר"ד, שישנו ענין של מחלוקת ומלחמה מצד ה"מלך זקן וכסיל"¹⁷⁷, זה היצה"ר¹⁷⁸, שמנגד לקבלת מלכותו של הקב"ה — כי, דין המשיחה כדי לסלק המחלוקת הוא רק כאשר ממנין לראשונה את בן המלך, שאף שמצד עצמו אינו צריך משיחה, הנה במקום שיש מחלוקת מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת, אבל בנוגע למלך עצמו (שנמשח מכבר), לא מצינו בשום מקום ולא אישתמיט תנא לומר שכאשר מתעוררת מחלוקת צריך לחזור ולמשוח אותו, וכמו אצל שלמה המלך, שאף שהיתה המחלוקת של ירבעם בן נבט¹⁷⁹, לא מצינו שחזרו ומשחו את שלמה המלך.

לה. ויובן בהקדם החקירה בנוגע לענין משיחת מלך — שזהו ענין שנוגע גם אלינו, שהרי בכל רגע שבכל יום יכולה להיות הגאולה האמיתית והשלימה ע"י המלך המשיח — אם המשיחה היא פעולה חד-פעמית שנעשית ברגע הראשון של הכתרת המלך, ופוטרת את כל משך זמן מלכותו ומלכות בניו, או שהמשיחה היא פעולה נמשכת, שנמשכת ומתחדשת בכל רגע ורגע במשך כל ימי מלכותו ומלכות בניו. וע"ד שמצינו חקירה זו בכמה ענינים שאיש ישראל עושה פעולה שמספיקה גם על משך הזמן שלאח"ז. ולדוגמא: במצות נטילת ד' מינים בחג הסוכות (דמיני' אזלינן) — כפי שמבאר הגאון הרג"צ רבי¹⁸⁰ פלוגתת הגמרא¹⁸¹ אם "למצותה אתקצאי" (שלכן, "הפריש שבעה אתרוגין לשבעה ימים .. כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר") או "לכולי יומא אתקצאי" (שלכן "אוכלה למחר"), שהפלוגתא היא אם מצות "ולקחתם לכם ביום הראשון גו"¹⁸² היא באופן שנטילת ד' המינים ברגע א' ביום פוטרת את כל היום, או שנמשכת על כל משך היום, וחשיב שמקיים את המצוה בכל רגע ורגע.

(ג). השלמה (ג, ד). מכתבי תורה מכתב קנר.
וראה גם שיחת שמחת ביה"ש דאשתקד ס"ט
(תו"מ חכ"ט ע' 62). וש"נ.
(181) סוכה מו, ב.
(182) אמור כג, מ.

(176) שם הי"ב.
(177) קהלת ד, יג.
(178) קה"ר ופרש"י עה"פ. ועוד.
(179) ראה מלכים-א יא, כו ואילך.
(180) ראה צפע"נ הפלאה בהשמטות (נד),

ויש לפשוט חקירה הנ"ל בנוגע למשיחה — מדברי הגמרא במסכת כריתות¹⁸³:

"תניא .. הסך בשמן המשחה .. למלכים ולכהנים (לאחר שנמשחו), ר"מ מחייב ור' יהודה פוטר .. במאי פליגי .. ר"מ סבר ואשר יתן ממנו על זר כתיב¹⁸⁴, ומלך וכהן השתא זרים נינהו, ורבי יהודה סבר בעינן עד דאיכא זר מתחלתו ועד סופו, ומלך וכהן מעיקרא לאו זרים הוו".

וכיון שהכל מודים ש"השתא" (לאחר המשיחה) נקרא המלך "זר" ביחס לשמן המשחה, עכצ"ל, שאין זה באופן שהמשיחה היא פעולה נמשכת בכל רגע ורגע (שאז לא הי' נקרא בשם "זר"), אלא זוהי פעולה חד-פעמית שפוטרת את כל משך זמן מלכותו ומלכות בניו, והיינו, שאפילו בן המלך נפטר ע"י משיחת אביו, ועאכ"כ בנוגע למלך זה עצמו, שכל זמן משך מלכותו נפטר ע"י פעולת המשיחה בזמן ההכתרה¹⁸⁵.

לו. אמנם, כל זה הוא בנוגע למלך בשר ודם, אבל בנוגע למלך מלכי המלכים הקב"ה, יש להוכיח ע"פ נגלה דתורה שאין זה באופן הנ"ל:

בריש הל' יסודי התורה כתב הרמב"ם: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", ומוסיף בהלכה ב': "ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להמצאות".

וצריך להבין:

כיון שכבר אמר ש"הוא ממציא כל נמצא וכל הנמצאים .. לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", הרי מעצמו מובן ש"אם .. הוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להמצאות", ומהו הצורך באריכות וכפל הלשון? והביאור בזה¹⁸⁶ — שנוסף לכך ש"הוא ממציא כל נמצא .. מאמתת המצאו" בהתחלת ההתהוות, הרי "אם .. הוא אינו מצוי" במציאותו

ולהעיר מדברי הרגצ'ובי (צפע"נ מהדו"ת עה, ב) בענין זה, שמחלק בין כה"ג למלך, עיי"ש (המו"ל).

186 (ראה גם "הדרן על הרמב"ם" תשמ"ו ס"ז (תו"מ הדרנים על הרמב"ם וש"ס ע' קז). וראה לקו"ש חכ"ט ע' 28 והערה 22.

183 (ו, סע"ב (ובפרש"י).

184 תשא ל, לג.

185 בהרשימה נזכרו גם דברי הגמרא

(שם ז, א) "מנין לכה"ג שנטל משמן המשחה

שעל ראשו ונתן על בני מעיו, שהוא חייב,

שנאמר (שם, לב) על בשר אדם לא יסך". —

כל נמצא להיות "מקיימו בשפע ששופע עליו תמיד"¹⁸⁷, אזי "אין דבר אחר יכול להמצאות", היינו, שלא יוכל להיות המשך קיום מציאות כל נמצא, אלא יתבטל מציאותו.

וכתורת הבעש"ט¹⁸⁸ על הפסוק¹⁸⁹ "לעולם הוי' דברך נצב בשמים", "דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו', תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים", ועד"ז בנוגע לכל האותיות דעשרה מאמרות שבהם נבראו כל הברואים, "כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו", היו כל הברואים חוזרים "לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש".

וכיון שישנו פס"ד של הקב"ה בספר "יד החזקה", ש"הוא ממציא כל נמצא", והוא גם "מקיימו בשפע ששופע עליו תמיד" — הרי מזה מובן גם בנוגע לענין המלכות של הקב"ה:

מלכותו של הקב"ה על כל העולם הו"ע שבו תלוי מציאות וקיום העולם באופן תמידי, שהרי אם יהי הפסק ח"ו בענין מלכותו של הקב"ה על העולם, אזי יתבטל העולם ממציאותו.

ומזה מובן גם בנוגע להכתרת הקב"ה למלך על כל העולם — שאין זה כמו הכתרת מלך בשר ודם שהיא פעולה חד-פעמית, שעל ידה נעשה ענין המלכות על כל משך הזמן שלאח"ז, אלא היא באופן של פעולה נמשכת בכל הזמנים, היינו, שענין המלוכה חוזר ומתחדש ע"י פעולת ההכתרה שחוזרים ומבקשים "מלוך על העולם כולו בכבודך".

לז. אך עפ"ז נשאלת השאלה לאידך גיסא: כיון שמלכותו של הקב"ה על כל העולם מוכרחת להיות בכל רגע ורגע, שהרי בלאה"כ אי אפשר להיות קיום מציאות העולם — א"כ היתה צריכה להיות הבקשה "מלוך על העולם כולו בכבודך" בכל רגע ורגע, ומדוע מבקשים זאת רק בראש השנה?!

ויובן ע"פ המבואר בדרושי חסידות במש"נ על ר"ה "זה היום תחלת מעשיך"¹⁹⁰,

— דלכאורה, הרי בכל רגע ורגע ישנו חידוש הבריאה מאין ואפס ממש (כנ"ל בפירוש מ"ש "לעולם הוי' דברך נצב בשמים"), ומהו הענין המיוחד בהחידוש דר"ה —

189) תהלים קיט, פט.
190) תפלת מוסף דר"ה (ר"ה כז, א).

187) לשון ה"פירוש" להרמב"ם שם ה"ג.
188) תניא שער היחוד והאמונה בתחלתו.

שבכל השנה נעשה רק חידוש הישנות, ואילו בר"ה נעשה ענין של התחדשות ממש¹⁹¹, וכפי שמבאר רבינו הזקן בתניא באגה"ק¹⁹² ש"בכל שנה ושנה יורד ומאיר .. אור חדש ומחודש .. עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה",

והחילוק שביניהם — שחידוש הישנות שבכל השנה נמשך מבחי' חיצונית המלכות בלבד, ואילו ענין ההתחדשות ממש שבר"ה נמשך מבחי' פנימיות המלכות, כפי שהיא בשרשה ומקורה בבחי' מלכות דא"ס, וכידוע¹⁹³ שבר"ה חוזרין כל הדברים לקדמותן, וההמשכה היא מעצמות ומהות כו'.

ועפ"ז יש לבאר מה שענין הכתרת הקב"ה למלך הוא בר"ה דוקא: ובהקדם דברי המשנה במסכת הוריות¹⁹⁴: "איזהו נשיא זה מלך .. שאין על גביו אלא ה' אלקיו", ובגמרא שם¹⁹⁵: "בעא מיני רבי מרבי חייא, כגון אנא מהו בשעיר (כלומר, נשיאות דידי מי הוי נשיאות מעליא, דאילו הוינא בזמן שביהמ"ק קיים מייתינא שעיר, או לא), אמר לי', הרי צרתך בבבל (ראש גולה שבבבל דהוי על גבך, ואנן בעינן שאין עליו אלא ה' אלקיו). איתבי', מלכי ישראל ומלכי בית דוד, אלו מביאים לעצמם ואלו מביאים לעצמם, אמר לי', התם לא כייפי אהדדי, הכא אנן כייפינן להו לדידהו", והיינו, שנשיאותו של רבי אינה נשיאות מעליא, כיון שהוא כפוף לראש גולה שבבבל.

ועד"ז י"ל בנוגע למלכותו של הקב"ה:

מדת המלכות אינה אלא כמו "שם" — "מלך שמו נקרא"¹⁹⁶ — שזהו"ע של גילוי בלבד לגבי מקורו. ובמדת המלכות גופא יש חילוק וריחוק הערך בין חיצונית המלכות לפנימיות המלכות.

ומזה מובן, שענין חידוש הישנות שבכל השנה שנמשך מבחי' חיצונית המלכות, אינו אמיתית ענין המלוכה באופן ש"אין עליו אלא הוי' אלקיו" — שהרי בחי' חיצונית המלכות כפופה (כביכול) לבחי' פנימיות המלכות, ובחי' פנימיות המלכות כפופה (כביכול) לשרשה ומקורה בבחי' רדל"א, ועד לעצמות ומהות; ורק ענין ההתחדשות ממש שבר"ה, שנמשך

(191) ראה סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תקפח.

(194) י"ד, א.

(192) סי"ד.

(195) יא, ריש ע"ב (ובפרש"י).

(193) ראה פ"ח שער ר"ה. שער הכוונות

(196) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ב.

ענין ר"ה. לקו"ת נצבים נא, ב. סידור (עם

ובכ"מ.

דא"ח) שער התקיעות רמו, א ואילך. ובכ"מ.

מבחי' פנימיות המלכות כפי שהיא בשרשה בבחי' העצמות — הרי זה אמיתית ענין המלוכה, באופן ש"אין עליו אלא הוי' אלקיו".

לח. וזהו שבראש השנה מכתירים בני ישראל את הקב"ה למלך, "שתמליכוני עליכם .. ובמה בשופר", ומבקשים "מלוך על העולם כולו בכבודך", וחותמים "מלך על כל הארץ" — שעי"ז מעוררים וממשיכים בחי' פנימיות המלכות עד לשרשה ומקורה באופן ש"אין עליו אלא הוי' אלקיו",

ומשם נמשך "אור חדש .. עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה",

ואור חדש זה נמשך לכל לראש בנוגע ללימוד התורה — שלימוד התורה יהי' באופן ש"תלמיד ותיק עתיד לחדש"¹⁹⁷, שזהו"ע גילוי תורת רבותינו נשיאינו,

ומזה נמשך גם בעניני העולם — "וברך את עמך את ישראל"¹¹⁴, בכל הענינים הגשמיים והרוחניים.

* * *

לט. דובר לעיל (סכ"ב) שהנהגת אדמו"ר מהר"ש היתה מתוך הרחבה והתפשטות גדולה, גם בענינים הגשמיים.

הנהגה זו התבטאה גם בנוגע לזוגתו הרבנית — שהי' קונה לה מתנות, תכשיטים כו', בהרחבה גדולה.

הרבנית היתה עוסקת בכמה עניני צדקה, כמו הכנסת-כלה וכיו"ב, וכאשר היתה זקוקה לכספים עבור ענינים אלו, היתה לוקחת הלואה וממשכנת את התכשיטים. וכפי המסופר במשפחת בית הרב, הנה ע"פ הרוב הי' הסדר, שכאשר אדמו"ר מהר"ש הי' חוזר מנסיעותיו לחוץ-לארץ, הי' חוקר ודורש היכן מישכנה הרבנית את התכשיטים, והי' פודה אותם¹⁹⁸.

נוסף לכך: כאשר אדמו"ר מהר"ש הי' מציע לזוגתו הרבנית להצטרף אליו בנסיעותיו השונות, שהיו לעתים קרובות, הנה ע"פ רוב היתה הרבנית משיבה, שיתן לה את סכום הכסף של הוצאות הנסיעה, והיתה משתמשת בזה עבור עניני צדקה הנ"ל.

197) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה
פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ועוד. הנסמן
198) ראה תו"מ — רשימת היומן ע'
ערב. וש"נ.
בלקו"ש ח"ט ע' 252.

— הרבנית, בהיותה בעצמה נכדה של אדמו"ר האמצעי, ומה גם שגדלה והתחנכה אצל הצ"צ, בודאי ידעה להעריך את החשיבות של מתנה של אדמו"ר מהר"ש. ואעפ"כ, מצאה דבר חשוב ונעלה יותר: הכנסת-כלה וכיו"ב, ובשביל זה מישכנה את המתנות שקיבלה מבעלה, אדמו"ר מהר"ש.

מ. וע"פ המדובר כמ"פ¹⁹⁹ שכל הסיפורים שמספרים לנו הם הוראה עבורנו, הנה גם סיפור הנ"ל אודות הרבנית של אדמו"ר מהר"ש, צריך להיות הוראה עבור כל אשה בישראל, שהיא עקרת-הבית²⁰⁰ — "עקרת" גם מלשון עיקר, העיקר והיסוד של הבית, וכדברי הגמרא²⁰¹ "מימי לא קריתי לאשתי אשתי כו' אלא לאשתי ביתי" — כיצד צריך להיות היחס בנוגע לתכשיטים.

ישנם נשים שמאיצות את בעליהן שיוסיפו לעבוד ולהשקיע את עצמם בענייני פרנסה, בכדי שהנהגת הבית תוכל להיות בהרחבה גדולה, עם תכשיטים וכו',

ועד כפי שנעשה הסדר באמריקא — מדינה בעלת המצאות משונות — שנוסף על הצורך שכל רהיטי הבית יהיו באופן של הידור, — באמרם, שגם זה נוגע לשלימות האדם, שהרי "כל מי שאין לו בית אינו אדם"²⁰², ובמילא מתפתים ("מרעדט זיך איין") לומר שאם יחסר ח"ו איזה הידור ברהיטי הבית, אזי יחסר בכל שלימות האדם — הנה אפילו רצפת הבית, אסור שיהי' נראה ח"ו ה"עץ" שממנה נעשית, אלא בהכרח שהרצפה תהי' מכוסה ב"שטיח" ("קאָרפּעט", "קאָוויאַר"), ולא זו בלבד, אלא השטיח צריך להיות גדול כל כך שיגיע מקיר אל קיר; לא משני חלקים ח"ו, אלא בהכרח שיהי' "מעור אחד" דוקא, אף ששטיח גדול מחירו הרבה יותר.

מדובר בסך-הכל אודות רצפת הבית שעלי' דורכים הרגלים; אין זה ענין שנוגע לחב"ד שבראש או למדות שבלב, אלא רק לרגלים בלבד, ובנוגע לרגלים גופא אין זה דבר שיש בו תועלת שימושית עבור הרגלים, שהרי אף אחד לא נהנה מזה, לא האשה ולא הבעל; אין זה אלא ענין של גאווה וישות — שהאשה תוכל להתפאר בפני שכנתה וחברתה שיש בביתה שטיח מ"עור אחד"!!!

201) שבת קיח, ב.

199) ראה גם לעיל ע' 45. וש"נ.

202) יבמות סג, א ובתוס'. וראה תו"מ

200) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א.

חכ"א ס"ע 291 ואילך.

אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעא. ע' תתנח ואילך.

ובשביל גאווה זו, מבזבזים כסף, שהיו יכולים לתת לצדקה, ומאיצות את הבעל להתייגע בעבודתו ולבזבז כו"כ שעות נוספות, שהי יכול להקדישם ללימוד התורה, "כדת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה"²⁰³.

ובעוונותינו הרבים, התגנבה "מחלה" זו גם בבתי אנ"ש, להאיץ את הבעל להשקיע את כל כחותיו בענייני הפרנסה — לא בשביל "לחם לאכול ובגד ללבוש"²⁰⁴, אלא בכדי שיוכלו להתפאר בפני השכנים, ובשביל זה לא מאפשרים לו ללמוד תורה.

וכל זה — למרות שמדובר אודות נשים חסידיות, שבכל ענייני תומ"צ הנהגתן כדבעי, וגם ע"פ חסידות, לפנים משורת הדין, ואעפ"כ, כשמגיע ענין חיצוני, מה תגיד השכנה והחברה — מאבדים לגמרי את המציאות העצמית ("מ'פאָרלירט זיך אינגאַנצן").

כאשר יודעים שתכלית הבריאה היא עבודת ה', "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוניי"¹⁴⁰ — הרי זה צריך לעורר את ה"הרגש" שלא נוגע אם יש עוד שטיח או פחות שטיח וכיו"ב, אלא העיקר הוא שהבעל יוכל ללמוד תורה; אבל כשהדבר בא לפועל, ונזכרים אודות השכנה והחברה — "פאָרלירט מען זיך אינגאַנצן".

מא. ומובן שכל הנ"ל הוא ביותר אצל בעלים כאלו שאין להם דעה עצמית, אלא מקודם לכן היו תלויים בחכמת אמם, ואח"כ בחכמת נשותיהם (כמ"ש הרמב"ם²⁰⁵) — הנה אצלם בודאי פועלת דעת האשה, "נשים דעתן קלה"²⁰⁶, למעט בלימוד התורה, בכדי לרכוש שטיח מעור אחד, ועד"ז "האָליוואוד קיטשען" (מטבח מודרני).

(כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:) נמצאים כאן כאלו שאינם יודעים מה זה "האָליוואוד קיטשען". — יעזור להם השי"ת שלא ידעו מזה... עד מאה ועשרים שנה!

וכל זה — למרות שביניהם נמצאים כאלו שהיו ברוסיא, ובהיותם שם הי' מונח אצלם בפשיטות שצריכים למסור-נפשם עבור יהדות, מבלי להתחשב כלל בכך שהם רק מיעוט, ומבלי להתפעל כלל מהרוב, אפילו הרוב היהודי; ואילו בבואם לכאן — הושפעו מדעת נשותיהם, והונח

203 לשון אדה"ז בתניא פל"ד (מג, ריש) 205 בהקדמתו לפיהמ"ש (ד"ה אח"כ ע"ב).
ראה להסתפק.)

204 שבת לג, ב. וש"נ.

206 לשון הכתוב — ויצא כח, כ.

אצלם בפשיטות שמוכרחים לרכוש "האָליוואוד קיטשען", וגם "טלוויזיא", שבה יכולים לראות דברים כאלו שלהבדיל ב"קיצור שלחן ערוך" ובכל הספרים היהודיים אי אפשר לראותם.

ולא די בכך, אלא שכאשר יש בבית קומת־מרתף ("בייסמענט"), מונח אצלו בפשיטות שמוכרחת להיות טלוויזיא נוספת גם ב"בייסמענט", כדי שבכל מקום בבית שבו מסתובבים הילדים, יוכלו להתקלקל ע"י ההסתכלות בטלוויזיא.

— מצינו בחסידות²⁰⁷ שבמרתף האויר הוא מעופש, ולכן יש צורך באבוקה גדולה דוקא. והם מוסיפים ומכניסים למרתף גם טלוויזיא, כדי שהאויר יהי' מגושם עוד יותר.

ונוסף על גוף הענין — הנה בשביל זה מבזבזים כסף וזמן שהיו יכולים לנצל עבור תומ"צ.

מב. שאלתי אצל אברך שנכנס אלי: מה עם קביעת עתים לתורה? והשיב לי — בפשיטות ובאדישות ("קאָלט־בלוטיק") — שאין לו זמן ללמוד, כיון שהוא עסוק בעניני פרנסה, להסדיר את הבית בהרחבה.

מדובר אודות אברך עטור זקן שלם, שלמד בתומכי תמימים, והי' ברוסיא במעמד ומצב של מס"נ, ואעפ"כ, כאשר נכנס ל"יחידות" (כפי שהוא בעצמו קורא לזה), שענינה הוא שיחידה בנפש של אחד שואלת אצל יחידה שבנפש של השני¹⁹⁹, הנה בשעת מעשה אומר בפשיטות ובתמימות, שאין לו פנאי ללמוד, כיון שהוא טרוד וייגע ("פאַריאָגט") בפרנסתו עבור עניני מותרות.

ואברך זה — כאשר מחלקים בשמח"ת משקה עבור הוספה בלימוד החסידות, הרי הוא נדחף בראש!

זהו סיפור אודות אברך שיש לו עבור כל עניני מותרות הנ"ל.

וכמו"כ הי' אצלי עוד אברך שאין לו עבור כל הענינים הנ"ל, וגם הוא אומר שאין לו זמן ללמוד, כיון שהוא עסוק בדין ודברים ("ער דאַרף זיך אויס'טענה'ן") עם אשתו, מדוע אין לו כסף לרכוש עבורה "האָליוואוד קיטשען"...

אלו הם ב' דוגמאות, א' מעשיר וא' מעני, ששניהם מושפעים מדעת נשותיהם שדעתם קלה, ולכן אינם קובעים עתים לתורה.

207) ראה לקו"ת חוקת סה, סע"ד. ד"ה הסכת ושמע ישראל דשמח"ת תרצ"ג ספ"ו (סה"מ תרצ"ג ע' תקב). וש"נ.

מג. אינני רוצה להאריך בענין זה, שהרי אין צועקין על העבר, ומכאן ולהבא — יתן השי"ת לכל אחד פרנסה בהרחבה, ויעשו את הגשמיות להיות כלי לאלקות, והתוקף שיש לנשים להאיץ את בעליהן — הנה מכאן ולהבא ינצלו זאת בקצה ההפכי:

תמורת זה שעד עתה האיצו את בעליהן להיות מושקעים בפרנסה מעל לראש — הנה מכאן ולהבא יאיצו את בעליהן ללמוד תורה, ולא רק לצאת י"ח בלימוד שיעורי חת"ת, אלא ללמוד בריבוי, כפי המבואר בהלכות תלמוד תורה לרבינו הזקן.

מד. וזוהי ההוראה מהסיפור האמור אודות הרבנית של אדמו"ר מהר"ש — שאף שהיתה צדקנית ומורמת מעם, אעפ"כ, צריכים ללמוד ממנה — שאפילו כאשר דובר אודות תכשיטים שקיבלה במתנה מאדמו"ר מהר"ש, שמוכן ופשוט שלא מיעטו ח"ו בלימוד התורה, מ"מ, וויתרה עליהם עבור עניני תומ"צ, עאכו"כ כאשר התכשיטים מהווים מניעה ללימוד התורה, בודאי צריך לוותר עליהם כדי שהבעל יהי פנוי ללמוד תורה.

והמורם מכל האמור — שהרי כל דבר צריכים לומר בפירוש — שחובת נשי ובנות חב"ד היא להאיץ את הבעלים, האבות והאחים, ללמוד תורה בריבוי. הנשים צריכות להשתדל שבעליהן יפחיתו מהשעות (אפילו מהשעות הקבועות) שבהם עוסקים בעניני פרנסה, ויוסיפו בלימוד התורה, ולומר: הנני מוותרת על כו"כ עניני מותרות, ובלבד שתוכל ללמוד תורה כפי החיוב המבואר בהלכות תלמוד תורה.

זוה גופא יהי כלי לפרנסה בהרחבה, ולא רק "די מחסורו"²⁰⁸, אלא גם עשירות כפשוטה, ובאופן שלא תהי' מניעה והעלם והסתר על תומ"צ, אלא אדרבה, העשירות עצמה תהי' כלי לאלקות.

* * *

מה. נהוג בשמח"ת להזכיר אודות הנתינה לצדקה עבור "קרן השנה"²⁰⁹:

(208) פ' ראה טו, ח. (התוועדות ב) דאשתקד סל"א (תו"מ חכ"ט
 (209) ראה גם שיחת ש"פ בראשית ע' 144 ואילך). וש"נ.

בכל יום קודם התפלה יש ליתן צדקה, כדי שתהי' התפלה כדבעי, כמ"ש²¹⁰ "אני בצדק אחזה פניך".

ובשביל זה נתייסדה קופה כללית, קופת רבינו, שממנה נותנים צדקה בכל יום ויום, ונותנים גם "על העתיד לגבות"²¹¹, ונחשב להם כאילו נתנו לצדקה החל מר"ה²¹².

[לאחרי ברכת המזון, תפלת ערבית והבדלה, נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א לכל אחד מ"כוס של ברכה"].

212) חסר הסיום (המו"ל).

210) תהלים יז, טו. וראה ב"ב יו"ד, א.

211) כתובות קח, א. וש"נ.